

Vanhempien kokemuksia osallisuudesta seikkailukasvatusta toteuttavassa luontoryhmässä

Tom Peltola

Pauliina Porri

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Vanhempien kokemuksia osallisuudesta seikkailukasvatusta
toteuttavassa luontoryhmässä**

Tom Peltola, Pauliina Porri
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2020

Tom Peltola, Pauliina Porri

Vanhempien kokemuksia osallisuudesta seikkailukasvatusta toteuttavassa luontoryhmässä

Vuosi 2020

Sivumäärä 51

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vanhempien kokemuksia osallisuudesta seikkailukasvatusta toteuttavassa luontoryhmässä. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa vanhempien kokemuksiin perustuvaa tietoa heidän osallisuudestaan osana päiväkodin kasvatusyhteisöä. Lisäksi selvitimme, millaisia kehittämideoita vanhemmilla oli oman osallisuutensa lisäämiseksi, ja toimme esille haasteita vanhempien osallisuudessa. Tavoitteemme on, että opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää osana varhaiskasvatuksen kehittämistä vanhempien osallisuuden tukemiseksi ja lisäämiseksi. Opinnäytetyön tietoperustassa käsitelimme varhaiskasvatusta, vanhempien osallisuutta, huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja seikkailukasvatusta. Tutkimus toteutettiin helsinkiläisen Pihlajamäen päiväkodin luontoryhmän vanhemmille. Tutkimus oli kvalitatiivinen ja tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelujen avulla. Haastattelimme viittä luontoryhmän vanhempaa. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tulosten mukaan vanhemmilla oli selkeä ymmärrys omasta osallisuudestaan varhaiskasvatuksessa ja luontoryhmän toiminnassa. Luontoryhmän seikkailu- ja luontokasvatustoiminnalla oli positiivinen vaikutus vanhempien kokemaan osallisuuteen. Vanhemmat kokivat osallisuutta vahvan yhteisöllisyyden ja vanhempia osallistavan toiminnan kautta. Vanhemmat kokivat päässeensä vaikuttamaan ryhmän toimintaan, suunnittelemaan toimintaa lapsille ja osallistumaan retkille ryhmän mukana. Vanhemmat kokivat myös kasvattajien toiminnan ja vuorovaikutuksen heidän välillään edistäneen osallisuutta. Vanhemmat kokivat luontoryhmän Facebook-ryhmän tärkeänä viestintäkanavana vanhempien osallisuuden kannalta. Vanhemmat kokivat joidenkin varhaiskasvatuksen hallinnon päätösten ja omien aikataulullisten ongelmien vaikeuttaneen osallisuuden kokemusta. Tulokset osoittivat vanhempien toivovan, että heille kerrottaisiin vielä selkeämmin mahdollisuudesta vaikuttaa toiminnan suunnitteluun. He ehdottivat osallisuuden kokemuksen lisäämiseksi yhteistä toimintaa, tutustumisjaksoa, avointa päivää ja luontoryhmän toimintaympäristöihin tutustumista.

Asiasanat: varhaiskasvatus, vanhempien osallisuus, seikkailukasvatus

Tom Peltola, Pauliina Porri

Parents' experiences of involvement in adventure educational nature group

Year	2020	Pages	51
------	------	-------	----

The purpose of the thesis was to investigate parents' experiences regarding their involvement in a group that has carried out adventure education. The goal of the study was to provide information based on the parents' involvement in the community that educates children at the daycare. In addition, the study investigated what kind of ideas for development the parents had to increase their involvement and uncover some of the obstacles therein. The goals of the study were to improve early childhood education to facilitate the support and increase of parents' involvement. As the theoretical framework the study is based on early childhood education, parents' involvement, cooperation with parents and adventure education. The study was carried out investigating the parents at Pihlajamäki kindergarten's nature group in Helsinki. The study was qualitative and the primary data was collected using thematic interviews. Five parents were interviewed. The data was analysed using material-based content analysis.

The results indicate that the parents had a clear understanding of their involvement in early childhood education and in the nature group. Adventure and nature education had a positive impact on the parents' experienced involvement. Parents felt involvement through a sense of community and the activities that involved them. They considered they got to influence the group's activities, plan activities for the children, and to join to group on trips. Parents also viewed the educators' actions and inter-action improved their involvement. It was experienced that the Facebook group was an important means of communication regarding their involvement. It was considered that some decisions by the early childhood education administration and problems with their own timetable decreased their sense of involvement. The results indicate that the parents wish they would be informed even more clearly of their possibility to influence planning. They suggested common activities, an induction period, an open day, and becoming acquainted with the operational environments to increase their sense of involvement.

Keywords: early childhood education, parents' involvement, adventure education

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Varhaiskasvatus.....	9
2.1	Varhaiskasvatustilanne 9	9
2.2	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	10
2.3	Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma	11
2.4	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	12
3	Varhaiskasvatuksessa tehtävä yhteistyö vanhempien kanssa	12
3.1	Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	14
3.2	Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri.....	15
4	Osallisuus	15
4.1	Osallisuuden kokemus	15
4.2	Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa.....	16
5	Seikkailukasvatus.....	18
5.1	Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen ja elämyspedagogiikka	18
5.2	Lapsilähtöisyys seikkailukasvatuksessa	21
5.3	Kurt Hahnin seikkailupedagogiikka	21
5.4	Luontoryhmä Scoutit.....	22
6	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymys	23
7	Tutkimusmenetelmät	23
7.1	Teemahaastattelu.....	24
7.2	Haastatteluprosessin eteneminen	25
7.3	Tutkimusaineiston analyysi	26
8	Tulokset	29
8.1	Vanhempia osallistava toiminta.....	29
8.2	Yhteisöllisyys.....	31
8.3	Osallisuuden kokemusta vaikeuttavat asiat	32
8.4	Osallisuuden kokemusta edistävät toimintatavat.....	33
8.5	Kasvattajien toiminta osallisuutta edistävänä tekijänä	36
9	Tulosten yhteenveto	38
10	Pohdinta	40
11	Eettisyys ja luotettavuus	41
	Kuviot	45
	Liitteet	46

1 Johdanto

Valitsimme opinnäytetyömme tutkimusaiheeksi seikkailukasvatusta toteuttavan luontoryhmän vanhempien kokemukset liittyen vanhempien osallisuuteen. Meitä kiinnosti seikkailukasvatus varhaiskasvatuksen menetelmänä, sillä liikumme ja ulkoilemme itse paljon omien lastemme kanssa. Meitä kiinnosti myös vanhempien kokemukset osallisuudesta ja miten he ovat kokeneet seikkailukasvatuksen mahdollisesti lisänneen heidän osallisuuttaan.

Yhteistyökumppanina toimii Helsingin kaupungin Pihlajamäen päiväkoti ja sen luontoryhmä Scoutit. Tarkoituksenamme on selvittää vanhempien kokemuksia osallisuudesta seikkailukasvatusta toteuttavassa luontoryhmässä. Tutkimuksemme valottaa, miten vanhemmat kokevat osallisuutensa lapsensa varhaiskasvatuksen arjessa ja osana kasvatusyhteisöä. Selvitimme myös, millaisia kehittämissideoita heillä on oman osallisuutensa lisäämiseksi, ja mitkä asiat he kokivat vaikeuttavan osallisuuttaan. Tutkimuksemme pohjalta varhaiskasvatuksen henkilöstö saa arvokasta tietoa vanhempien kokemuksista, ja sen on mahdollista lähteä kehittämään omaa toimintaansa vastaamaan paremmin vanhempien toiveita ja tarpeita.

Seikkailu ja seikkailukasvatus ovat olleet esillä jo jonkin aikaa. Seikkailuun liittyviä palveluita ja yrityksiä perustetaan koko ajan lisää. Seikkailupuistoja, sisäleikkipaikkoja ja kiipeilyratoja rakennetaan jatkuvasti lisää. Nuorten seikkailu on yleistä, mutta varhaiskasvatuksessa se on jäänyt vähemmälle huomiolle. Seikkailukasvatusta on kuitenkin käytetty jo jonkin aikaa nuoriso- ja sosiaalityössä sekä erilaisina terapia- ja kuntoutusmenetelminä. Elämyksellisyyttä ja kokemuksellisuutta pidetään tärkeinä kasvatuksellisessa, opetuksellisessa ja kuntouttavassa työssä. Erityisesti niistä on nähty olevan hyötyä toimittaessa lasten ja nuorten kanssa, joilla on oppimiseen ja kasvuun liittyviä ongelmia. Halusimme selvittää vanhempien osallisuuden kokemuksia luontoryhmässä, sillä tällä hetkellä ryhmän toiminta on hyvin poikkeuksellista Helsingin kaupungin varhaiskasvatuksessa. Luontoryhmän varhaiskasvatustoiminta perustuu Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan ja sen pedagoginen toiminta noudattaa Kurt Hahnin kehittämää seikkailukasvatuspedagogiikkaa. Vanhempien kokemuksia osallisuudesta voidaan käyttää hyödyksi osana varhaiskasvatuksen kehittämistä sekä herättää keskustelua seikkailukasvatuksesta osana varhaiskasvatuksen kehittämistä valtakunnallisella tasolla.

Osallisuudesta puhutaan tämän päivän yhteiskunnallisessa keskustelussa laajasti.

Varhaiskasvatuksessa osallisuus-termi on otettu käyttöön ja nostettu esille laajemmin ja tavoitteellisemmin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) myötä.

Varhaiskasvatuksessa kiinnitetään entistä enemmän huomiota niin lasten kuin vanhempien osallisuuteen. Useimmiten keskustelu kohdistuu erityisesti lasten osallisuuteen

varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsi on vahvasti osa omaa perheyhteisöään, joten vanhempien osallisuuden lisääminen varhaiskasvatuksessa on hyvin tärkeää myös lapsen hyvinvoinnin kannalta. Valitsimme opinnäytetyömme näkökulmaksi vanhempien osallisuuden, koska aihe on ajankohtainen ja se vaatii vielä enemmän huomiota varhaiskasvatuksen arjessa. Koemme myös itse vanhempina, että osallisuuden kokemus oman lapsen varhaiskasvatuksesta on tärkeä asia vanhemmuudessa. Vanhempien kokemuksia omasta osallisuudestaan voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen kehittämisessä, kun pohditaan, miten vanhempien osallisuutta voidaan tukea ja lisätä. Vanhempien osallisuuden toteutuminen on hyvin tärkeää myös varhaiskasvatuksen laadun kannalta.

Olemme rajanneet tutkimuksen vain Pihlajamäen päiväkodin luontoryhmän lasten vanhemmille, sillä seikkailukasvatusta ei toteuteta yhtä laajasti Pihlajamäen muissa lapsiryhmissä. Jatkoa ajatellen vanhempien osallisuutta voisi olla mielenkiintoista tutkia myös varhaiskasvattajien näkökulmasta. Vanhempien osallisuutta voisi tutkia myös laajemmin koko Helsingin varhaiskasvatuksessa, jolloin saataisiin laajempi tutkimusotanta. Mielenkiintoista olisi myös selvittää, eroaako Pihlajamäen päiväkodin muiden ryhmien vanhempien osallisuuden kokemukset verrattuna luontoryhmän vanhempien kokemaan osallisuuteen.

Käytämme opinnäytetyössämme termejä varhaiskasvatus ja päivähoito rinnakkain sen mukaan, miten se esiintyy kirjallisuudessa. Käsittelemme teoreettisessa viitekehyksessä varhaiskasvatusta, huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä, vanhempien osallisuutta ja seikkailukasvatuksen periaatteita. Toisessa pääluvussa esittelemme varhaiskasvatustilaa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita liittyen vanhempien osallisuuteen. Kolmas pääluku käsittelee huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä varhaiskasvatuksessa. Luku sisältää myös katsauksen kasvatuskumppanuuteen, vaikka tämä ei olekaan enää varhaiskasvatuksessa aktiivisesti käytössä oleva termi. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti tällä hetkellä puhutaan huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä, mutta se tarkoittaa sisällöllisesti samaa asiaa kuin aikaisemmin käytetty kasvatuskumppanuus. Seuraavissa pääluvuissa käymme läpi osallisuuden ja seikkailukasvatuksen teoriaa. Tämän jälkeen esittelemme työmme tutkimuksen toteutuksen, jossa käymme läpi tutkimuksen tavoitteen, tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmät sekä kuvaamme opinnäytetyön prosessin. Tutkimustulosten kautta päädyimme tulosten yhteenvedon ja pohdintaan sekä tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden tarkasteluun.

Tutkimus on laadullinen, ja käytimme tutkimusmenetelmänä teemahaastattelua. Haastattelimme viittä luontoryhmän lasten vanhempaa. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin, jonka jälkeen analysoimme vastaukset aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen. Opinnäytetyömme tutkimuskysymys on: Millaisia kokemuksia vanhemmilla on omasta osallisuudestaan luontoryhmän toiminnassa?

2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painotetaan erityisesti pedagogiikkaa. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotikasvatusta, ja sen tavoitteena on yhdessä huoltajien kanssa edistää varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. (Opetushallitus 2016, 8.)

Varhaiskasvatus on tärkeä lapsiperheiden palvelu, johon osallistuu suurin osa varhaiskasvatusikäisistä lapsista. Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua. Jokainen lapsi tuo varhaiskasvatukseen mukanaan perhehistoriansa sekä siihen liittyvät vuorovaikutussuhteet ja kokemukset. Huoltajien ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä tähtää lapsen hyvinvointiin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuteen. Säännöllinen yhteistyö huoltajien ja henkilöstön välillä tuo lasten elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. (Opetushallitus 2016, 18.)

Varhaiskasvatuksella on tärkeä merkitys niin lapsen itsensä kuin myös koko perheen arjen sujuvuuden kannalta. Varhaiskasvatus on lapsen oikeus ja siihen osallistuminen tukee lapsen sosiaalista ja kognitiivista kehitystä. Lisäksi varhaiskasvatus on merkittävä osallisuuden ja vertaisuuden paikka lapsen elämässä. Varhaiskasvatuksessa koettujen merkityksellisten oppimiskokemusten kautta omaksutaan positiivinen suhtautuminen myöhempää oppimista ajatellen. Varhaiskasvatuksella on myös tärkeä rooli vanhempien työssäkäynnin ja opiskelun mahdollistamisessa sekä perheen kasvatustyön tukemisessa lapsen edun mukaisesti. (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 212-213.)

2.1 Varhaiskasvatustilanne

Varhaiskasvatustilanne säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja tuottamisesta. Lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan järjestämään tai tuottamaan päiväkotitoimintaan ja perhepäivähoitoon, sekä lisäksi soveltuvin osin avoimen varhaiskasvatustoiminnan järjestämiseen ja tuottamiseen. (OKM.) Uusi varhaiskasvatustilanne (540/2018) tuli voimaan 1.9.2018 kumoten aiemman varhaiskasvatustilannen (36/1973) ja päivähoitoasetuksen (239/1973). Varhaiskasvatustilanne velvoittaa jokaisen kunnan järjestämään varhaiskasvatusta siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin tarvetta esiintyy (Varhaiskasvatustilanne 540/2018, 5 §).

Varhaiskasvatustilanne määrittää varhaiskasvatuksen tavoitteet. Varhaiskasvatukseen tulee edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatukseen tulee tukea lapsen oppimisen edellytyksiä sekä

edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Varhaiskasvatuksen tulee toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa mahdollistaen myönteiset oppimiskokemukset. Varhaiskasvatusympäristön tulee olla kehittävä, turvallinen ja oppimista edistävä. Varhaiskasvatuksen toimintatapojen tulee olla lasta kunnioittavia, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä turvata mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä. Varhaiskasvatuksen tulee antaa lapsille valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan. Varhaiskasvatuksessa tulee tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea tarvittaessa myös monialaisessa yhteistyössä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä. Tavoitteena on myös varmistaa lapsen osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet häntä itseään koskevissa asioissa, toimia yhdessä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea huoltajaa kasvatustyössä. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3 §.)

Uudistettuun varhaiskasvatuslakiin on myös kirjattu asetus lapsen ja huoltajien osallisuudesta. Lapsen osallisuus tulee huomioida varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa hänen ikä- ja kehitystasonsa mukaan, selvittämällä tämän mielipide ja toivomukset. Lisäksi Varhaiskasvatuslaki edellyttää, että huoltajille tulee järjestää mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 20 §.)

2.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatustoimintaa ohjaa Opetushallituksen lokakuussa 2016 antama valtakunnallinen määräys, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016), joka perustuu Varhaiskasvatuslakiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista asuinpaikasta riippumatta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on velvoittava asiakirja, joka määrää varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, yhteistyöstä vanhempien kanssa, monialaisesta yhteistyöstä sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. (Opetushallitus 2016, 8.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä varhaiskasvatus yhdistyy tiiviiksi osaksi elinikäisen kasvun ja oppimisen polkua sekä opetussuunnitelmien kokonaisuutta. Perusteissa on monia yhteneviä kohtia esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmiin. Suomalainen kasvatus- ja koulutusjärjestelmä perustuu yhtenäiseen arvoperustaan sekä käsitykseen lapsesta, oppimisesta ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

määrittelee varhaiskasvatuksen toteuttamiselle raamit, jotta jokaisen lapsen oikeus saada laadukasta ja yhdenvertaista varhaiskasvatusta toteutuisi koko maassa. (Opetushallitus 2017.)

Varhaiskasvatukseen kirjattu määräys osallisuuden toteuttamisesta näkyy myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Siinä todetaan, että lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä sekä mielipiteitä tulee arvostaa, mikä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan vanhempien osallisuutta tulee vahvistaa ja vanhemmat tulee ottaa entistä vahvemmin mukaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Tavoiteltavana on inklusiivinen toimintakulttuuri, jossa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. (Opetushallitus 2016, 30.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta varhaiskasvatuksen järjestäjien tuli laatia omat paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmansa, ja ottaa ne käyttöön 1.8.2017. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat velvoittavat kaikissa varhaiskasvatusta järjestävissä toimintamuodoissa henkilöstön sitoutumaan varhaiskasvatukseen ja perusteiden mukaiseen toimintaan sekä noudattamaan niiden arvoperustaa, tavoitteita ja sisältöjä. (Opetushallitus 2017.)

2.3 Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma perustuu varhaiskasvatukseen ja valtakunnalliseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 -asiakirjaan. Helsingissä varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoidossa, leikkipuistoissa avoimena toimintana sekä leikkitoiminnan kerhoissa. Päiväkodeissa on lisäksi mahdollisuus vuorohoitoon ja ympärivuorokautiseen hoitoon. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 4.) Kunnallisten palvelujen rinnalla yksityiset varhaiskasvatuspalvelut tuovat oman lisänsä palveluvalikkoon erilaisten pedagogisten tai kielipainotusten myötä (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 10).

Henkilöstöllä, huoltajilla ja lapsilla on ollut mahdollisuus osallistua Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin ja vaikuttaa suunnitelman sisältöön. Huoltajien näkemyksiä kartoitettiin asiakaskyselyn yhteydessä ja sen tuloksia käsiteltäessä heillä on ollut mahdollisuus kommentoida tämän asiakirjan luonnoksia. Huoltajilta kysyttäessä päivittäinen liikkuminen ja ulkoilu oli ylivoimaisesti yleisin esille nostettu asia. Lisäksi huoltajilta nousivat esiin kasvatushenkilöstön sensitiivinen tapa toimia lasten kanssa, tasa-arvo ja toisten huomioon ottaminen. Jokainen varhaiskasvatustyksikkö laatii vuosittain oman toimintasuunnitelman, jossa kuvataan, miten Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmaa toteutetaan pedagogisesti kussakin toimipisteessä. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 4.)

Helsingin varhaiskasvatuksessa pidetään tärkeänä huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja heidän mahdollisuuttansa osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Yhteistyö edellyttää henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta, ja sen tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Helsingin varhaiskasvatusyksiköissä on otettu käyttöön yhdessä kehitettyjä toiminnallisen osallisuuden malleja, joiden tavoitteena on liittää huoltajat osaksi kasvatusyhteisöä ja vahvistaa henkilöstön ja huoltajien välistä luottamusta. Myös perheiden keskinäisen yhteisöllisyyden nähdään vaikuttavan myönteisellä tavalla lapsen kokemukseen yhteisöllisestä ja osallisuuden mahdollistavasta ilmapiiristä. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 13.)

2.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle laaditaan yhteistyössä huoltajan kanssa henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Siinä yhdistyvät huoltajan ja henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (vasu) on dokumentti, johon kuvataan lapsen vahvuudet, osaaminen ja kiinnostuksen kohteet sekä kirjataan lapsen yksilöllistä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet. Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle ja niiden saavuttamiseksi kirjataan toimenpiteet ja tuen muodot. Lasten mielipiteet ja toiveet sekä varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet tulee huomioida lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan vähintään kerran vuodessa ja arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin ja pedagogiikan toteutumiseen. (Opetushallitus 2016, 10-11.) Lasten vasut ovat henkilöstön keskeinen työväline. Lasten vasut muodostavat pohjan lapsiryhmän toiminnan suunnittelulle, jossa on otettava huomioon jokaisen yksittäisen lapsen vasusta nousevat toiminnan järjestämisen tavoitteet. (Heinonen ym. 2016, 83.)

3 Varhaiskasvatuksessa tehtävä yhteistyö vanhempien kanssa

Suomalaisen päivähoidon ja perheiden välinen kasvatusyhteistyö on muotoutunut historian saatossa kullekin aikakaudelle ominaisella tavalla yhteiskunnallisen kehityksen ja poliittisten uudistusten myötä. Päivähoito on kehittynyt 1960- ja 70-luvuilla naisten työssäkäynnin yleistymisen takia lasten sijaishuollosta perheiden sosiaalipalveluksi. Vuonna 1983 päivähoidon kasvatustavoitekomitean linjausten mukaisesti Päivähoitolakiin lisättiin pykälä, jonka mukaan päivähoidon tavoitteena oli tukea koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Tämä uudistus loi

pohjaa kasvatuskumppanuudelle. Vuonna 1996 uudistus subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta toi mukanaan sen, että yhä suurempi osa varhaiskasvatuksesta lapsista osallistui päivähoitoon. Päivähoitolainsäädännön uudistus subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta sekä sosiaalihuollon asiakkaan asemaa koskevan lainsäädännön voimaan astuminen vauhdittivat osaltaan perheiden aseman ja osallisuuden vahvistamista palveluissa. (Kekkonen 2012, 27-30.)

Perheiden ja päivähoiton välinen kasvatusyhteistyö perustui asiantuntijälähtöisyyteen aina 2000-luvulle asti, vaikka perheiden oikeutta ja osallisuutta lapsensa päivähoitokasvatuksesta olikin vahvistettu 1980- ja 1990-luvuilla. Asiantuntijälähtöisessä yhteistyömallissa korostui työntekijöiden yliveraisuus ammattilaisina ja paremman tiedon hallitsijoina perheiden kokemuksiin verrattuna. (Kekkonen 2012, 35.) Tutkija Marjatta Kekkonen (2012, 36) on todennut Karilaan (2006, 96) viitaten, että asiantuntijälähtöinen puhetapa on ollut vallalla kaikissa lapsi- ja perhepalveluissa, mikä on asettanut vanhemmat osaamattomamman ja tietämättömämmän asemaan asiantuntijoiden roolin korostuessa.

2000-luvun alun päivähoitossa alkoi herätä myös kiinnostus perhelähtöisten työkäytäntöjen kehittämistä kohtaan, jotta vanhempien ja perheiden osallisuutta saataisiin vahvistettua. Lapsi nähtiin kiinteänä osana perhettä, joten varhaiskasvatustyöhön kuului olennaisesti intensiivinen työskentely yhteistyössä vanhempien kanssa. (Kekkonen 2012, 37.) Päivähoiton ja perheen välistä yhteistyötä sekä vanhempien osallisuutta kuvaava termi, kasvatuskumppanuus, otettiin käyttöön ensimmäisen kerran virallisiin asiakirjoihin, kun Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista ilmestyi vuonna 2002. Vuoden 2005 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimia yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. (Kekkonen 2012, 22.)

Kasvatuskumppanuudessa on kyse vuorovaikutuksesta ja yhdessä toimimisesta yhteisten kasvatustavoitteiden saavuttamiseksi (Lämsä 2013, 49). Kasvatuskumppanuuden tehtävä on yhdistää henkilöstön ammatillinen asiantuntemus ja vanhempien omaa lasta koskeva tietämys ja edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Henkilöstön vastuulla on luoda edellytykset tasavertaiselle kasvatuskumppanuudelle, ja vanhemmilla on oman lapsensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu. Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on lisätä vanhempien osallisuutta varhaiskasvatustoimintaan sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin. Kumppanuus edellyttää osapuolten keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. Kumppanuuden ilmapiirin luominen on erityisen tärkeää silloin, jos lapsella on erityisen tuen tarvetta. (Stakes 2005, 31-32.) Kasvatuskumppanuuden keskiössä on aina lapsi tarpeineen, kokemuksineen ja toiveineen oman elämänsä toimijana ja kokijana (Kaskela & Kekkonen 2006, 17).

Kasvatuskumppanuus kuvaa vanhempien ja henkilöstön välistä yhteistyötä vuorovaikutussuhteena, joka perustuu osapuolten väliseen kuuntelemiseen, kunnioitukseen, luottamukseen ja dialogiin (Kaskela & Kekkonen 2006, 5). Aidon dialogisen vuoropuhelun kautta osapuolet voivat tuoda esille omia ajatuksiaan ja saada kunnioituksen kokemuksen, vaikeivat osapuolet olisi aina samaa mieltä (Kaskela & Kekkonen 2006, 38). Kasvattajan ammatillisuus ja aloitteellisuus ovat avainasemassa kasvatuskumppanuussuhteen muodostumisessa. Henkilöstön ja vanhempien välisen vuoropuhelun kautta kasvatuskumppanuussuhde syvenee vähitellen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5.) Kasvattajan ammatillinen kohtaaminen vanhemman kanssa herättää vanhemmassa luottamusta ja luo parhaimmillaan avoimen ja rehellisen keskusteluilmapiirin, mikä on omiaan lujittamaan kasvattajan ja vanhemman välistä suhdetta. Suhteen ollessa luottamuksellinen, on vanhemman helpompi puhua myös mieltä askarruttavista kasvatuskysymyksistä kasvattajan kanssa.

3.1 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Varhaiskasvatuksessa on totuttu tekemään yhteistyötä perheiden kanssa kasvatuskumppanuuden hengessä ja sen periaatteet vastavuoroisesta vuorovaikutuksesta ovat juurtuneet luontevaksi tavaksi tehdä yhteistyötä henkilöstön ja vanhempien välillä. Uudistetun Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) myötä otettiin käyttöön valtakunnallisesti yhdenmukainen yhteistyön käsite puhuttaessa vanhempien ja varhaiskasvatuspaikan välisestä yhteistyöstä. (Heinonen ym. 2016, 225-226.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan yhteistyön tavoitteena on yhteinen sitoutuminen lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Kasvatusyhteistyötä edistävät tasa-arvoinen vuorovaikutus, keskinäinen kunnioitus ja luottamus, ja se edellyttää henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta vanhempien suuntaan. Päivittäiset keskustelut, havainnot ja kokemusten jakaminen lapsen arjesta ovat avainasemassa yhteistyölle. Yhteistyön muodot voivat vaihdella lapsen varhaiskasvatuksen aikana, tosin siirtymävaiheissa yhteistyön merkitys korostuu. Henkilöstön on huomioitava yhteistyössä myös perheiden monimuotoisuus, lasten yksilölliset tarpeet ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä on mahdollisuus hyödyntää myös tieto- ja viestintäteknologiaa. Yhteistyö voi tukea huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja vahvistaa yhteisöllisyyttä. (Opetushallitus 2016, 32-33.)

Eriyisen tärkeänä yhteistyönmuotona voidaan pitää lapsikohtaista vasukeskustelua, jossa kasvattajalla on mahdollisuus kiireettömään kohtaamiseen ja keskusteluun vanhempien kanssa. Tämä saattaa olla joillekin vanhemmille lähes ainoa yhteistyönmuoto varhaiskasvatuksessa. Heinonen ym. (2016, 228) viittaa THL:n vuonna 2014 teetetystä lapsiperhekyselyssä saatuihin tuloksiin, joiden mukaan vanhemmat itse määrittivät

vasukeskustelun tärkeänä kasvatusyhteistyön muotona ja 64 prosenttia vanhemmista kertoi osallistuvansa vasukeskusteluihin.

3.2 Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Varhaiskasvatus näyttäytyy vanhemmille tyypillisesti päivähoitopaikan toimintakulttuurin kautta. Vanhemmille välittyy päiväkodin arjesta tietynlainen tunnelma jo heti oman lapsen päivähoitopaikkaan saapuessaan. Käytännön arki, toimintayksikön omat ohjeet ja tavat sekä varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asiakirjat määrittävät, millaiseksi kunkin päivähoitopaikan toimintakulttuuri muotoutuu. (Heinonen ym. 2016, 219.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) jäsentävät varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kokonaisuuden rakentuvan kunkin varhaiskasvatusyhteisön historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuneista toimintatavoista. Sen mukaan toimintakulttuuri rakentuu muun muassa arvoista ja periaatteista, työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta, oppimisympäristöistä ja työtavoista, yhteistyöstä sen eri muodoissa, vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä, henkilöstön osaamisesta, johtamisesta ja toiminnan organisoinnista. Näin ollen myös vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö nähdään osana toimintakulttuurin kokonaisuutta. Varhaiskasvatusyhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat siihen millaiseksi toimintakulttuuri muotoutuu, mikä taas puolestaan vaikuttaa kaikkiin sen jäseniin. Toimintakulttuuria muovaavat sekä tiedostetut että tiedostamattomat tekijät. (Opetushallitus 2016, 28.) Varhaiskasvatuspaikan toimintakulttuuri vaikuttaa väistämättä myös siihen, millaista yhteistyön kulttuuria vanhempien kanssa on tapana vaalia ja millaisia vaikuttamismahdollisuuksia vanhemmilla on varhaiskasvatuksen arkeen. Henkilöstön tietoisuus toimintakulttuurinsa vaikutuksista vanhempien kanssa tehtävälle yhteistyölle voi antaa hyvän lähtökohdan arvioida sitä, millaisia tapoja vanhemmilla on osallistua varhaiskasvatuksen arjessa ja miten niitä olisi mahdollista kehittää.

4 Osallisuus

4.1 Osallisuuden kokemus

Osallisuuden käsite on monisyinen ja eri ihmiset antavat sille erilaisia merkityksiä, sillä se liittyy vahvasti jokaisen henkilökohtaiseen kokemukseen. Arkipuheessa käsitteet osallisuus, osallistuminen ja osallistaminen sekoittuvat usein helposti. Osallistuminen on yksi osallisuuden muoto, ja se on yksilön mahdollisuus toteuttaa itseään tärkeiksi kokemiensa asioiden puolesta. Osallistaminen taas on keino kannustaa yksilöitä osallistumaan ja saamaan osallisuuden kokemuksia, joskin osallistamisessa motivaatio osallisuuteen syntyy muualla kuin yksilössä itsessään. (Särkelä-Kukko 2014, 35.)

Jämsenin ja Pyykkösen toimittamassa Osallisuuden jäljillä -verkkojulkaisussa (2014, 9) kuvataan osallisuuden olevan yksilöllinen tunne tai kokemus kuulumisesta johonkin yhteisöön ja yhteiskuntaan. Keskeistä osallisuudessa on luottamus, sitoutuminen ja kuulluksi tuleminen. Osallisuudessa on kyse omaehtoisesta toimimisesta ja vaikuttamisesta omaa elämää koskevien asioiden kulkuun sekä vastuun ottamisesta seurauksista. (Jämsen & Pyykkönen 2014, 9.) Osallisuuden kokemukset koostuvat pienistä asioista ja hetkistä: kuulluksi ja huomioduksi tulemisesta, sosiaalisista suhteista, omiin asioihin vaikuttamisesta ja päättämisestä, keskusteluista ja kohtaamisista. Osallisuuden kokemusten rakentumiseen vaikuttavat useat eri seikat. Yhteiskunnan rakenteet ja vallitseva asenneilmapiiri voivat joko vahvistaa tai heikentää yksilön osallisuuden toteutumista ja osallisuuden kokemuksen syntymistä. Myös yksilöiden omat käytettävissä olevat voimavarat vaikuttavat siihen, millaiseksi yksilö kokee oman osallisuutensa. (Särkelä-Kukko 2014, 36-39.)

Yhteiskunnan palvelujärjestelmien toimivuudella on suuri vaikutus niitä käyttävien ihmisten arkeen sekä osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemuksiin. Palvelujärjestelmät voivat osallistamisella ja aktivoinnilla tukea yksilön omaehtoista osallisuutta ja kuulumisen tunteen rakentumista. Toisaalta valitettavan usein palvelujärjestelmän näkökulmasta tehty osallistaminen ei anna yksilölle valtaa vaikuttaa niihin muotoihin ja tapoihin, joilla yksilön olisi mahdollisuus osallistua. Näin ollen omaehtoisen osallisuuden mahdollisuuksien lisääminen ja osallistumisen kynnyksen madaltaminen saattavat unohtua. (Särkelä-Kukko 2014, 46-47.)

On syytä pohtia myös sitä, onko puhe vanhempien osallistamisesta ristiriidassa kasvatuskumppanuuden periaatteiden kanssa. Osallistamisessa vanhemmat nähdään helposti ammattilaisten osallistamistoimenpiteiden kohteina ja vastaanottajina, kun taas kumppanuus olettaa osapuolten olevan keskenään tasavertaisia. Vanhempien osallistamisen sijaan voisi puhua siitä, miten vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa mahdollistetaan.

4.2 Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) nostaa esille vanhempien ja päiväkodin välisen yhteistyön lisäksi vanhempien osallisuuden varhaiskasvatuksessa. Tästä syystä keskustelu vanhempien osallisuudesta nousee entistäkin tärkeämmäksi, sen painottuessa aikaisemmin lasten osallisuuteen. Myös varhaiskasvatuksessa käynnistyvän laatutyön valmistelu nostaa vanhempien osallisuuden entistäkin enemmän esille. Laadukas varhaiskasvatus edellyttää vanhempien ja varhaiskasvattajien tiivistä yhteistyötä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Vanhempien on tärkeää osoittaa kiinnostuneisuutta ja olla läsnä lapselle merkittävän toimintaympäristön toiminnassa. Vanhempien osallisuudella on suuri merkitys lasten hyvinvoinnin turvaamisessa ja osallisuuden myötä yhteisöllisyys ja vanhempien tietoisuus päiväkodin arjesta voi vahvistua. (Heinonen ym. 2016, 229-230.)

Osallisuus on kokonaisvaltainen ja yksilöllinen tunne siitä, että yksilö vaikuttaa elämäänsä ja ympäristöönsä, kuuluu johonkin ja tulee aidosti kuulluksi. Osallisuus toteutuu yksilön ja yhteisön välisen vuorovaikutuksen ja kumppanuuden myötä, joten varhaiskasvatuksessa sen voidaankin nähdä rakentuvan vanhempien ja päiväkodin väliselle yhteistyölle ja päiväkodissa vallitsevalle toimintakulttuurille. (Heinonen ym. 2016, 229.) Vanhempien osallisuudessa on tärkeää, että hän voi tuntea kuuluvansa siihen kasvatusyhteisöön, jonka jäsen hänen lapsensa on. Vanhemman kokemus osallisuudesta syntyy vastavuoroisen tiedonvaihdon, merkityksellisten kohtaamisten ja tunnepohjaisen sitoutumisen kautta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 27.)

Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa perustuu heidän kasvatusoikeuteensa omaan lapseensa nähden. Vanhemman osallisuus tarkoittaa yhtä lailla niin konkreettista osallistumista ja toimintaa varhaiskasvatuksessa kuin kokemuksellista osallisuutta ja sitoutumista lapsen elämään varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatushenkilöstöllä on vastuu kutsua vanhemmat osallisuuteen sekä luoda niin sisällölliset kuin rakenteelliset edellytykset vanhempien osallisuudelle varhaiskasvatuksessa. Olennaista vanhempien osallisuudelle on se, millaista tietoa he saavat varhaiskasvatuksesta ja miten heidät otetaan huomioon. Henkilöstöllä onkin suuri merkitys siinä, minkälaista tiedonvaihdonkulttuuria he luovat, jotteivät vanhemmat jäisi vain yksipuolisiksi tiedon vastaanottajiksi. Osoittamalla kiinnostusta vanhemmilla olevaan omaa lastaan koskevaan tietoon ja tunnustamalla sen tärkeyden henkilöstö voi tukea vanhempien osallistumista varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja toimintaan. (Kaskela & Kekkonen 2006, 25-26.)

Vaikka Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet korostavat vanhempien osallisuutta, aihetta ei ole juurikaan avattu käytännön tasolla, vaan tämä on jätetty kokonaan kuntien ja viimekädessä varhaiskasvatuksen toimintayksiköiden pohdittavaksi ja päätettäväksi. Siksi onkin tärkeää kysyä vanhempien mielipiteitä ja kokemuksia, miten he näkevät oman osallisuutensa, jotta varhaiskasvatuksen henkilöstö voi edelleen kehittää osallisuuden muotoja arjen tasolla. Selvittämällä millaiset osallisuuden tavat vanhemmat kokevat itselleen mielekkäimmiksi, saataisiin tietoa niistä osallisuuden muodoista, jotka lisäisivät huoltajien osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen asiakasperheet ovat keskenään erilaisia ja tätä monimuotoisuutta tulee ymmärtää ja huomioida, jotta jokaiselle huoltajalle syntyisi aito osallisuuden kokemus esimerkiksi perheen eri kieli- ja kulttuuritaustasta tai muista perhemuotoon liittyvistä eroista huolimatta. Sen pohjalta voidaan pohtia myös keinoja, joilla osallistumisen kynnys madaltuisi entisestään ja mahdollisuudet osallisuuteen kasvaisivat.

Tavallisimmin vanhemmat voivat osallistua varhaiskasvatuksen toimintaan kasvatuskeskustelujen, vanhempainiltojen, vanhempaintoimikunnan, juhlien ja tapahtumien kautta. Myös päivittäisissä tuonti- ja hakutilanteissa syntyy merkityksellisiä kohtaamisia. Vanhemmille tulee myös järjestää mahdollisuus olla osallisena varhaiskasvatuksen

suunnittelussa niin oman lapsen, lapsiryhmän, päivähoitoyksikön kuin koko kunnan varhaiskasvatuksen laajuisesti. (Kaskela & Kekkonen 2006, 26.)

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca on vuonna 2011 selvittänyt tutkimuksessaan henkilökunnan ja lasten vanhempien osallisuutta pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Tutkimus osoittaa vanhempien tekevän eniten aloitteita haku- ja tuontitilanteissa sekä vasu-keskustelussa. Vanhempien tekemät aloitteet ja kysymykset liittyivät tutkimuksen mukaan useimmiten lasten perushoittoon ja yleiseen hyvinvointiin liittyviin asioihin sekä pedagogiseen toimintaan. Eniten muutostoiveita vanhemmat kohdistivat tiedonkulkuun. (Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen & Purola 2012, 1, 11-12.) Päiväkotien työntekijöiden mielestä vanhempien osallisuuden esteiksi nousivat vanhempien kiire, heidän tietämättömyytensä päivähoidon sisällöstä sekä välinpitämätön asenteensa päiväkotia kohtaan. Lisäksi työntekijöiden kiireen sekä henkilökunnan ja tilojen vähyyden todettiin vaikeuttavan vanhempien osallisuuden lisäämistä. Sekä henkilökunta että vanhemmat kokivat tiedonkulussa olevan parantamisen varaa. (Venninen ym. 2012, 55.) Tutkimuksen mukaan päiväkodeissa oli tehty vanhempien osallisuuden lisäämiseksi muutoksia: tiedonkulkua parannettiin esimerkiksi sähköisellä tiedottamisella, ja panostettiin yhteisten tapahtumien järjestämiseen sekä avoimeen vuorovaikutukseen vanhempien kanssa (Venninen ym. 2012, 50-51).

5 Seikkailukasvatus

5.1 Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen ja elämyspedagogiikka

Elämys, kokemus, elämyspedagogiikka ja seikkailukasvatus termejä käytetään puhuttaessa koulu- ja kasvatustyöstä, joissa niitä toteutetaan käytännön menetelminä. Niitä käytetään myös nuoriso- ja sosiaalityössä sekä erilaisina terapia ja kuntoutusmenetelminä.

Elämyksellisyyttä ja kokemuksellisuutta pidetään tärkeinä kasvatuksellisessa, opetuksellisessa ja kuntouttavassa työssä. Erityisesti niistä on nähty olevan hyötyä toimittaessa lasten ja nuorten kanssa, joilla on oppimiseen ja kasvuun liittyviä ongelmia.

Kotimaisessa ja ulkomaisessa elämys- ja kokemustoiminnassa käytetyt käsitteiden merkitykset ovat olleet moninaisia ja osin epämääräisiä. Teoreettisissa tarkasteluissa sekä keskusteluissa on todettu selkeyttämisen tarvetta elämys ja kokemus ja elämyspedagogiikan käsitteissä. Käännettäessä elämys ja kokemus- käsitteitä esimerkiksi saksan ja englannin kielistä suomen kielelle ovat ne olleet moniselitteisiä erityisesti kasvatukseen ja opetukseen liittyneissä käsitteissä. Asian korjaaminen vaatii käsitteiden tarkennusta.

Kokemuksellinen oppiminen ja elämyspedagogiikka ovat sukulaiskäsitteitä ja niitä pidetään usein synonyymeinä. Niiden erottaminen toisistaan on vaikeaa, ja jos niitä aletaan luokitella,

aiheuttaa se usein sekaannusta. Suomen kielen vastine kokemukselle ja elämykselle ja niiden pedagogiselle merkityserolle on häilyvä ja tulkinnallinen. Sekä kokemuksellisessa oppimisessa ja elämyspedagogiikassa kuvataan oppiminen jatkuvaksi prosessiksi, jossa oppiminen tapahtuu elämysten ja kokemusten kautta sekä niiden analysoinnissa. Kokemusten ja elämysten aikana oppiminen etenee sykleissä, sillä onnistunut oppiminen tuottaa aina uusia elämyksiä ja kokemuksia sekä uutta sovellettavaa tietoa, jotka käsitellään eli reflektoidaan. Kokemukselliseen oppimiseen liitetään usein tekemällä oppiminen Learning by doing. Tätä oppimistapaa voidaan kuitenkin pitää myös omana oppimisen alalajinaan, koska siihen ei sisälly reflektiota. Oppija kehittyy, korjaa toimintatapaansa ja oppii asian lähes automaattisesti, ja joidenkin taitojen oppiminen opitaan ilman sen kummempaa merkityksen antoa tai reflektiota. Vaikka kokemukset koetaan yksilöllisesti erilaisina, on oppimisessa tärkeitä ja keskeistä oppijan ja ympäristön välinen yhteystyö. Suomessa elämyksellistä ja kokemuksellista pedagogista käyttöä on alettu tarkastelemaan ns. elämyspedagogisessa viitekehyksessä suhteellisen myöhään vasta 1990-luvun alusta lähtien. Elämyspedagogiseen toimintaan liittyvässä peruskäsitteiden selkiyttämässä ja tarkentamisessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota kehityksen alkuvaiheessa. Näin voidaan elämyspedagogiikan omaa identiteettiä vahvistaa ja selkiyttää sitä verrattaessa muihin pedagogiikkoihin. (Karppinen & Latomaa 2007, 11-12, Boudin, Cohenin & Walkerin 2000, 8-17 mukaan.)

Elämyksien kokeminen on subjektiivista ja se voi merkitä jokaiselle eri asioita. Joku voi kokea mietiskelyn ja lukemisen elämyksenä, kun taas toinen kokee elämyksiä vasta extreme-urheilusuorituksen aikana ja kolmas taas näiden kahden ääripään väliltä. Kokemuksia voidaan siis kokea abstraktina kokemuksena mielen sisäisenä maailmana tai arkipäiväisissä ympäristöissä aivan jokapäiväisissä askareissa ilman ulkoapäin tuotua jännitystä tai toimintaa. Lyhyt retki lähiympäristössä voi olla elämys ja jäädä mieleen positiivisena muistona. Elämyksiä voidaan myös kokea ja tuottaa ulkoapäin suunnattujen järjestelyjen sekä tavoitteellisen kasvatus- ja opetustoiminnan avulla. Voidaan siis ajatella, että elämysten, kokemusten ja tavoitteellisen pedagogisen toiminnan yhdistämisessä on hyvä käyttää monitahoista teoreettista ja käytännönläheistä tarkastelutapaa. Elämyksen tarkka määrittelemisen on haastavaa ja jopa täysin mahdotonta sen monialaisuuden takia. Elämys ja kokemuksellisuus riippuvat aina niiden kohteena olijasta, tilanteesta ja tavoitteesta. Useissa ulkomaisissa ja kotimaisissa tieteellisissä ja teoreettisissa sekä käytännön tarkasteluissa on todettu, että elämyksellisyyteen ja kokemuksellisuuteen liittyy semanttisia epäselvyyksiä ja niiden selkiyttämiseen on tarve. (Karppinen & Latomaa 2007, 12-13, vrt. Boud, Cohen & Walker 2000, 8-17 mukaan.)

Mikael Kokljuschkinin (2000, 5-12) mukaan varhaiskasvatuksen kentällä on ollut kiinnostusta seikkailukasvatusta kohtaan, mutta aiheesta on ollut saatavilla vain vähän kirjallista materiaalia, ja seikkailun merkitys on jäänyt vähälle huomiolle varhaiskasvatuksessa. Hänen

mukaansa syy tähän saattaa löytyä siitä, että seikkailunkentällä työskentelevien määrä ja resurssit eivät ole riittäneet vielä kaikille ikäryhmille.

Liikuntakasvatus on myös hänen mukaansa vahvistunut. Liikunnan ja fyysisen kunnon merkitys ovat elintärkeitä lapsen kokonaisvaltaiselle ja motoriselle kehitykselle ja muiden oppimisvalmiuksien kehitykselle. Seikkailu tuo päiväkotien liikuntakasvatukseen uusia mahdollisuuksia. Seikkailun ei tarvitse olla mitään kaukaista ja ihmeellistä varsinkaan päiväkodeissa. (Kokljuschkin 2000, 6.)

Kokljuschkinin (2000, 8) mukaan ovi lapsen maailmaan käy seikkailujen kautta, mikäli lapsille vain antaa mahdollisuuden olla seikkailun sankareita ja uskallamme itsekin kasvattajina hypätä mukaan seikkailujen maailmaan. Työskennellessään käyttäytymishäiriöisten lasten kanssa, jotka usein ulkoistavat heikon itsetuntonsa meluamalla ja häiriköimällä muita, Kokljuschkin koki, että seikkailukasvatus voi tuoda lapsille heidän kaipaamiaan tärkeitä onnistumisen kokemuksia, sekä omien rajojen testaamista turvallisissa puitteissa. Yhä useampi kasvattaja työskentelee ympäristössä, jossa he kohtaavat käyttäytymishäiriöisiä lapsia, joiden kanssa seikkailukasvatusta voitaisiin hyödyntää. Päiväkotikäisille lapsille seikkailu voisi toimia hyvänä kasvun ja oppimisen innostajana.

Kokljuschkin tarjoaa vastauksen lasten oppimisen edellytykselle ja se on hänen mukaansa saada lapsi innostumaan oppimisesta. Seikkailu ja elämykset antavat tähän hänen mukaansa mahdollisuuden, jolloin lapsi saa onnistumisen kokemuksia ja innostuu sitä kautta oppimisesta. Kokljuschkinin kokemukset hänen ollessaan ohjaajana vaikeissa oloissa kasvaneiden ja käyttäytymisongelmista kärsivien lasten kanssa osoitti, että lapset saivat seikkailutoiminnasta intoa elämäänsä ja alkoivat kiinnostua oppimisesta. (Kokljuschkin 2000, 8-9.)

Seikkailukasvatuksessa voidaan opiskella monipuolisesti eri oppimisen osa-alueita lapselle luonnollisessa ja mielekkäässä ympäristössä ja tilanteissa sekä käyttää oppimisessa keskeisiä aistikanavia kuuloa, näköä, tuntoa ja lihasaisteja. Esimerkiksi seikkailuretkellä lähimetsään voidaan kehittää kieltä, tutkia ja havainnoida luontoa, tai vaikka harjoitella matematiikkaa laskemalla luonnosta löytyviä asioita. (Kokljuschkin 2000, 16.)

Aivotutkija ja lääkäri Bergström on ollut huolissaan koulujen ja päiväkotien kasvatuksen vaikutuksista lapsiin. Bergströmin mukaan kasvattajat sulkevat, estävät ja asettavat rajoja lapsille. Lapset ovat luonnostaan luovia ja etsivät leikeissään jännitystä ja vaaroja, ja aivan kuin luonnostaan haluaisivat hyödyntää aivojen ominaisuuksia kiipeillessään puissa ja kavutessaan kallioilla. Lasten tulisi antaa säilyttää luontainen leikkimisenhalunsa ja huimapäisyytensä, ja he tarvitsevat kehittyäkseen monipuolisia kokemuksia. Lapset eivät aina halua toteuttaa aikuisten päämääriä ja toisaalta aikuiset eivät halua antaa oikeutta lapsille kulkea heidän itsensä valitsemaan teitä, mistä voi syntyä kasvattajien ja lasten välille

ristiriitoja. Meteli ja vauhdikkuus kuuluvat oleellisena osana lapsen kasvuun ja jopa ne leikit, jotka eivät kasvattajien mielestä aina ole niitä kilttejä ja kehittäviä leikkejä, tulisi sallia lapsille. Bergströmin mukaan lapsen tulisi saada tutustua ”mustaan” puoleensa, koska muuten tämä voi purkautua myöhemmin rajuna käyttäytymisenä. Kun lapsi saa leikeissään ilmaista kaikkia tunteitaan, voi nämä jalostua myöhemmin lapselle hyviksi ominaisuuksiksi kuten luovuudeksi, jolloin kielteinen toiminta vähenee. (Kokljuschkin 2000, 16-18.)

5.2 Lapsilähtöisyys seikkailukasvatuksessa

Lapsilähtöisyydessä on kyse lapsen yksilöllisestä ja omaehtoisen oppimisen tukemisesta. Päivähoidossa lapsilähtöisyys nähdään liian usein, että on olemassa jokin ”keskimääräinen lapsi”, jonka tarpeista lähdetään toteuttamaan toimintaa. Kuitenkin jotta kaikille lapsille saataisiin onnistumisen kokemuksia, tulee päivähoiton tarjota jokaiselle lapselle sopivaa toimintaa, koska todellisuudessa jokainen lapsi on kuitenkin erilainen ja jokaisen lapsen tarpeet ovat näin ollen erilaisia. Seikkailukasvatus tarjoaa mahdollisuuksia niillekin lapsille, jotka kaipaavat päiväkodissa enemmän toiminnassa rajuutta ja vapautta toteuttaa omia huimia ideoita. (Kokljuschkin 2000, 20-21.)

Seikkailukasvatuksessa tavoitteiden, sisältöjen, suunnitelmien ja menetelmien tulee lähteä lapsesta. Suunniteltaessa seikkailutoimintaa tulee toiminnan vastata lapsen yksilöllisiä tarpeita mahdollisimman hyvin. Suunnittelussa otetaan huomioon lapsen persoonallisuuden, kykyjen ja taitojen vahvat osa-alueet. Jokaisella lapsella on vahvuuksia, jotka kasvattajan tulee nähdä ja antaa niille tilaisuus tulla esille ja huomioida ne toiminnassa. Kyse on siitä, annammeko ja löydämmekö näille erillisten lasten erillisille tarpeille riittävästi mahdollisuuksia päiväkodeissa vai pyrimmekö muuttamaan lapsia enemmän päiväkodin toiminnanrakenteisiin sopiviksi. (Kokljuschkin 2000, 22.)

5.3 Kurt Hahnin seikkailupedagogiikka

Kurt Hahnin kehittämän seikkailupedagogiikan ytimenä on lapsen omien ominaisuuksien säilyttäminen ja vahvistaminen. Hänen kasvatusnäkemyksensä kivijalkana ovat yksilöllisyys, toiminta, itsensä löytäminen ja emotionaalisuus. Hahnin mukaan lapsi on vielä päiväkotiyössä luottavainen itseensä ja omiin kykyihinsä, täynnä intoa ja uteliaisuutta, mutta kasvaessaan menettää usein päiväkodissa ja koulussa mahdollisuuden kehittää ja harjoittaa omia vahvuuksiaan. Päiväkotit ja koulu tarjoavat vain suppeasti mahdollisuuksia lapsen kehon kehittämiseen ja usein vain älykkyyden kehittäminen on nostettu keskiöön. (Kokljuschkin 2000, 14.)

Hahn on puhunut kasvatuksen eri rooleista yhteiskunnassa ja että se voi merkitä lapselle toivoa, mahdollisuuksia, rohkaisua, tukea ja auttamista, mutta se voi myös merkitä valvontaa, kuria, ohjausta ja jopa alistamista. Hahn korosti vahvasti oikeanlaisen

oppimisympäristön ja sen laadun merkitystä lapsen kokonaisvaltaisessa oppimisessa ja kehittämisessä. Hahnin mukaan yksi parhaita oppimisympäristöjä on metsä, joka hänen mukaansa on oppimista varten toisinkuin aikuisten suunnittelemat päiväkodit ja koulut, jotka on tehty opettamista varten. Hahn kuvaa myös ihmisen luomaa ympäristöä mukavuuden hakuseksi ja tästä syystä monelle lapselle metsästä ja siellä liikkumisesta on tullut pelottava ja vieras kokemus. Hahnin mukaan kuitenkin metsässä oman fyysisen toiminnan, sekä siellä liikkumisen ja kokemisen kautta ihmisen on mahdollista löytää uusia ulottuvuuksia itsestään. (Kokljuschkin 2000, 14-16.)

5.4 Luontoryhmä Scoutit

Pihlajamäen päiväkodin luontoryhmä Scoutit on ollut toiminnassa viisi vuotta. Luontoryhmän lapset ovat iältään 3-5-vuotiaita. Luontoryhmä toimi aluksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajan johdolla seitsemän lapsen pienryhmänä, mutta toiminnan suosion kasvaessa ryhmää laajennettiin ja varhaiskasvatuksen opettaja aloitti työskentelyn ryhmässä. Luontoryhmä toteuttaa vahvasti Kurt Hahnin kehittämää seikkailupedagogiikkaa, josta kasvattajat ovat luoneet omat toimintatapansa toteuttaa sitä. Ryhmän toiminta ja käytännöt ovat hioutuneet vuosien varrella. Luontoryhmän toimintaan kuuluu olennaisesti lähialueen luontokohteissa liikkuminen ja seikkaileminen, johon he hyödyntävät alueen metsiä, kallioita ja vallihautoja sekä Helsingin monipuolisia luonto- ja retkikohteita. Retkikohteina voivat olla myös museot, kirjastot ja teatterit. Luontoryhmän käytössä on päiväkodin sisätiloissa kirjastuhuone, jossa he syövät aamupalan ja joskus lounaan.

Luontoryhmä toimii ympäri vuoden pääosin ulkona ja talvikaudella he käyttävät lähialueen julkisia tiloja esimerkiksi päivälevon ja ruokailun aikana. Päiväkodin sali on heidän käytössään aamuisin kokoontumista, varusteiden pakkaamista ja pukeutumista varten sekä tarvittaessa päivälevon aikana. Kesäaikana luontoryhmä käyttää telttaa, makuualustoja ja -pusseja päivälevon aikana. Ruoka valmistetaan maastossa retkigrillillä käyttäen. Välipalan lapset nauttivat joko salissa tai kirjastossa tai ulkona riippuen retkikohteesta. Luontoryhmällä on käytössä sovittuina päivinä viikossa tukikohdaksi kutsuttu tila Nuorisosiainkeskuksen liikuntapuistossa. Tilaa voidaan käyttää esimerkiksi eväiden syömiseen, lepoetkiin ja muihin ryhmän tarpeisiin.

Huomion arvoista ryhmän toiminnassa on ryhmäytyminen, yhteisöllisyys, joukkuehenki ja lapsen itsetunnon kohottaminen. Huomasimme, että ryhmän lapset olivat tottuneet liikkumaan luonnossa, eikä kukaan valittanut, jos kohtasi haasteen, vaan yritti selviytyä siitä itse tai pyysi apua kaverilta. Luontoryhmässä pyritään siihen, että lapset oppisivat toimimaan yhdessä ja auttamaan tarvittaessa toisiaan. Huomasimme, että luontoryhmän lapset olivat oppineet ryhmään kuulumisen tärkeyden ja osasivat ottaa muita huomioon. Varsinkin vanhempien lasten tehtävänä oli auttaa ryhmän pienimpiä.

6 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vanhempien kokemuksia osallisuudesta Pihlajamäen päiväkodin luontoryhmässä. Selvitimme myös, millaisia kehittämisideoita heillä on oman osallisuutensa lisäämiseksi, ja mitkä asiat he kokevat vaikeuttavan omaa osallisuuttaan. Idea opinnäytetyöhön muokkautui vähitellen oman kiinnostuksemme mukaan ja luontoryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa käydyin keskustelun pohjalta.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykseksi muodostui: Millaisia kokemuksia vanhemmilla on omasta osallisuudestaan luontoryhmässä? Pyrimme vastaamaan tutkimuskysymykseen siten, että tutkimustuloksista olisi nähtävissä, miten vanhempien osallisuus näyttäytyy varhaiskasvatuksen arjessa ja miten sitä voitaisiin edistää. Haastatteluja varten tehty kysymysrunko (Liite 2) on muodostettu siten, että kysymyksiin annettujen vastausten pohjalta saamme vastauksen tutkimuskysymykseen.

7 Tutkimusmenetelmät

Uutta tutkittavaa ilmiötä tutkittaessa, ja silloin kun ilmiöstä ei ole valmiiksi tutkimustietoa ja teorioita olemassa, käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Kvalitatiivisella tutkimuksella selvitetään mistä ilmiö koostuu, ja mitkä tekijät vaikuttavat toisiinsa. Kvalitatiivista tutkimusta voidaan pitää esiselvityksenä. Kaikkien tutkimuksien pohjana on aina kvalitatiivinen tutkimus. (Kananen 2011, 12.)

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tutkittavan ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja tulkinnan antaminen, jossa pyritään ymmärtämään ilmiötä syvällisesti. Laadullisen aineiston analyysivaihe etenee prosessimaisesti, eikä sitä sido kvantitatiivisen tutkimuksen tiukat tutkimussäännöt. (Kananen 2014, 18.)

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan elämää niin todenmukaisesti kuin mahdollista. Sen sijaan, että tutkittavaa asiaa pyritään jakamaan osiin, tarkoituksena on kokonaisvaltainen tutkiminen. Laadullisilla menetelmillä, kuten teemahaastattelulla, osallistuvalla havainnoinnilla ja ryhmähaastattelulla, tutkittavien ääni pääsee esille. Tutkimuksen kohdejoukkoa ei valita satunnaisesti, vaan haastateltavat valitaan tarkoituksenmukaisesti. Laadullinen tutkimus eroaa määrällisestä siten, että se on paljon joustavampi ja muokkautuu prosessin aikana. Esimerkiksi olosuhteet voivat muokata suunnitelmaa matkan varrella. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161-164.)

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen, sillä se pyrkii kuvaamaan tietyn kohderyhmän kokemuksia tutkittavasta aiheesta. Tutkimuksen tarkoitus on ymmärtää ja tulkita näitä kokemuksia kokonaisvaltaisesti, sekä pyrkiä tuomaan pienen otoksen kautta uusia asioita esille

tutkimastamme ilmiöstä. Tutkimus kohdistuu Pihlajamäen päiväkodin luontoryhmän vanhemmille. Kävimme tutustumassa luontoryhmän toimintaan syksyllä 2018, jolloin keskustelimme alustavasti ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa mahdollisista opinnäytetyöaiheista. Aiheen kypsyttelyn jälkeen perehdyimme teoreettisen viitekehyksen perusteella kirjallisuuteen sekä aiempiin tutkimuksiin ja aloimme työstää opinnäytetyön suunnitelmaa tammikuussa 2019. Tutkimuksen varsinaisen toteuttamisen ajankohta oli marraskuussa 2019, jolloin haastattelimme viittä luontoryhmän vanhempaa. Haastattelujen toteuttamisen jälkeen litteroimme haastattelut tammikuussa 2020. Haastattelujen analysoinnin ja tulosten kokoamisen teimme helmi-maaliskuun 2020 aikana. Valmiin opinnäytetyön tulokset toimitamme Pihlajamäen päiväkodille opinnäytetyön valmistuttua.

7.1 Teemahaastattelu

Laadullisessa tutkimuksessa tiedonkeruumenetelmänä käytetään eniten haastatteluja. Haastattelumuotoja on useita, mutta eniten käytetty on teemahaastattelu. Haastattelun edellytyksenä on, että tutkijalla ja tutkittavalla on yksi yhteinen kieli, jolla he kommunikoivat. Haastattelussa on aina mukana kaksi osapuolta. Haastateltava tuottaa aineistoa tilanteenmukaisesti, joka ei aina välttämättä vastaa todellisuutta. Annettu tieto voi olla vääristeltyä tai sitä on voitu muuttaa oman tai jonkun muun edun mukaiseksi. Haastattelussa käsitellään usein mennyttä aikaa toisin kuin havainnoinnissa. Haastattelut kootaan sekä sanoista että lauseista, joiden merkitykset eivät ole yksiselitteisiä. Kieli on aina moninaista ja sanat voidaan ymmärtää monella tavalla. Tavallisessa puhekielessä ei määritellä sanoja ja määritteitä tiukasti, vaan sanoja ja ilmaisuja käytetään varsin vapaasti. Usein myös puheessa annetaan ymmärtää jotakin, voidaan sanoa yhtä ja tarkoittaa toista. Sanallisen viestinnän lisäksi tutkijan tulkintaan vaikuttaa non-verbaalinen viestintä eli kehonkieli. Tutkija ei voi analysointivaiheessa ottaa haastateltavan puheita tutkimustuloksiksi ilman tulkintaa. Tutkijalta vaaditaan herkkyyttä ja kyvykkyyttä nähdä ja lukea rivienvälistä. (Kananen 2014, 70-71.)

Haastattelun avulla tutkija pyrkii selvittämään ja saamaan käsityksen sekä ymmärtämään tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä, jossa on kysymys aina ihmisen toiminnasta. Teemoilla ja niitä tarkentavilla kysymyksillä tutkija pyrkii ammentamaan tietoa haastateltavasta. Kysymyksestä saatu vastaus tuottaa aina pienen palan ymmärrystä, josta nousee aina uusia kysymyksiä. Haastattelu on kuin palapeli, missä vastaukset ovat osa kokonaisuutta. Tutkija voi näin analysointivaiheessa rakentaa kokonaisvaltaisen kuvan tutkimuskohteesta. Kysymykset tulee kohdistaa tutkittavan ryhmän tai yksilön toimintaan. Kysymykset löytyvät ilmiön sisäpuolelta. Kysymyksiä ohjaa tutkimusongelma, johon halutaan saada vastauksia. (Kananen 2014, 72.)

Olemme käyttäneet tutkimusaineiston keräämisen menetelmänä teemahaastattelua. Tämän tutkimuksen kaikki haastateltavat ovat luontoryhmän lasten vanhempia, joiden yksi tai useampi lapsi on haastatteluhetkellä mukana luontoryhmän toiminnassa. Haastattelimme tutkimusta varten viittä vanhempaa. Haastattelut pidettiin marraskuussa 2019 Viikin kirjastossa, josta saimme varsin sopivan ja rauhallisen huoneen haastatteluja ajatellen. Haastattelut kestivät 15 minuutista 40 minuuttiin.

7.2 Haastatteluprosessin eteneminen

Haimme tutkimuslupaa opinnäytetyöllemme Helsingin kaupungilta keväällä 2019. Lähetimme myös tuolloin luontoryhmän kasvattajien välityksellä kaikille luontoryhmän vanhemmille saatekirjeen (Liite 1), jossa kerroimme tutkimuksen aiheesta, haastattelun kulusta sekä haastateltavan oikeuksista. Pyysimme halukkaita vanhempia ottamaan yhteyttä haastatteluajankohdan sopimiseksi. Tutkimusluvan (Liite 4) saamisen venyminen johti kuitenkin siihen, että jouduimme siirtämään haastattelujen toteuttamisen syksylle. Otimme syksyllä 2019 uuden toimintakauden alkaessa uudestaan yhteyttä vanhempiin ja haastattelupyyntöömme vastasi viisi vanhempaa. Haastateltavat valikoituvat vanhempien joukosta satunnaisesti. Vanhemmat ottivat meihin yhteyttä sähköpostilla, ja sovimme heidän kanssaan sopivan haastatteluajan.

Toteutimme yksilöhaastattelut marraskuun 2019 aikana. Haastattelutilanteessa pyysimme jokaiselta vanhemmalta kirjallisen luvan haastattelun nauhoittamiseen ja materiaalin käyttöön omassa tutkimusraportissamme. Kerroimme, että käytämme haastattelussa nauhuria, tallenteet pidetään vain tutkimuksen tekijöiden säilytyksessä ja tallenteet tuhoaan tutkimuksen valmistuttua. Korostimme jokaisessa haastattelutilanteessa sitä, että haastattelu tehdään nimettömänä, eikä valmiissa raportissa käytetä tunnistettavia tietoja haastateltavasta.

Olimme lähettäneet tekemämme haastattelurungon sähköpostilla vanhemmille ennen haastattelua. Olimme tulostaneet haastattelukysymykset, jotta haastateltavat pystyivät seuraamaan haastattelun kulkua paperista ja pystyivät tarvittaessa lukemaan kysymyksen uudelleen. Olimme muodostaneet kysymykset niin, että niillä saataisiin vastaus tutkimuskysymykseemme. Toimimme molemmat vuorollaan haastattelijoina, ja nauhoitimme haastattelut nauhurilla. Halusimme kysymyksissämme keskittyä rajaamissamme teemoissa, koska aiheen tarkka rajaaminen ja siinä pysyminen ovat tärkeitä sisällönanalyysin onnistumisen kannalta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92). Esitimme haastateltaville tarkentavia kysymyksiä tutkittavien ymmärryksen varmistamiseksi. Siirsimme haastattelutallenteet nauhurista tietokoneelle, ja litteroimme haastattelut sanasta sanaan haastattelu kerrallaan.

7.3 Tutkimusaineiston analyysi

Käytimme litteroitujen aineistojen analysointiin sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysin menetelmällä voidaan analysoida mitä tahansa kirjalliseen muotoon saatettua materiaalia. Sisällönanalyysillä etsitään tekstin merkityksiä ja pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty ja yleisessä muodossa oleva kuvaus. Analyysillä luodaan sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa empiirisestä aineistosta muodostetaan käsitteellisempi näkemys tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117-127.)

Sisällönanalyysiä voidaan tehdä kolmella tavalla, aineistolähtöisen, teorialähtöisen ja teoriaohjaavan sisällönanalyysin mukaan. Aineistolähtöisen analyysin ja teoriaohjaavan analyysin erona voidaan pitää sitä, että aineistolähtöisessä analyysissä aineistosta luodaan teoreettiset käsitteet, kun taas teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä teoreettiset käsitteet tuodaan valmiina ilmiöstä. Molemmat etenevät kuitenkin aineiston ehdoilla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117-133.) Valitsimme analyysimenetelmäksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin, sillä teorialähtöinen sisällönanalyysi ei vastannut suoraan tarpeisiimme. Lähdemateriaalin kautta ei löytynyt mitään varsinaista teoriaa vanhempien osallisuudesta. Osallisuuden kokemuksista oli kuitenkin mahdollista muodostaa alustavat teemat, joihin haastatteluaineistosta voidaan tuoda sisältöä.

Laadullisen eli induktiivisen tutkimuksen aineiston analysoinnissa on karkeasti kolme vaihetta; 1) aineiston redusointi eli pelkistäminen, 2) aineiston klusterointi eli ryhmittely ja 3) abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Analysoinnin pelkistämävaiheessa (redusointi) aineistosta karsitaan kaikki tutkimukselle epäolennainen pois. Auki kirjoitetusta aineistosta etsitään vastauksia tutkimuskysymykseen eli ilmaisuja, jotka ovat tutkimuskysymykselle olennaisia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 4.1.1.)

Samaa asiaa kuvaavat ilmaisut voidaan värikoodata samoilla väreillä, jolloin aineistoista voidaan erotella samaa ilmiötä tarkoittavia ilmaistuja. Aineistosta etsitään näin kaikki tutkimuskysymykseen vastaavat alkuperäisilmaisut ja niistä tehdyt pelkistetyt ilmaukset. Samaa asiaa kuvaavat pelkistetyt ilmaukset listataan yhteen, jossa ne muodostavat yhden yhteisen ryhmän. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 4.1.1.)

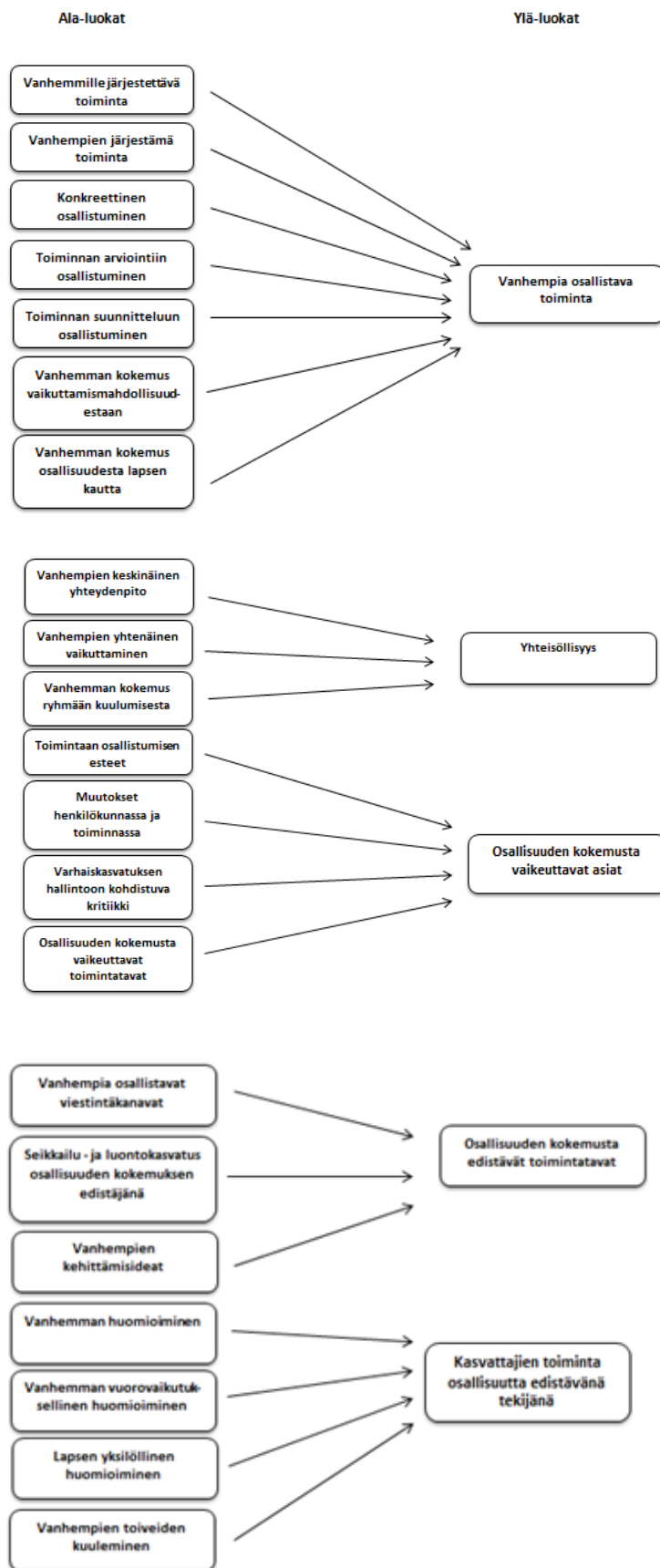
Aineiston redusoinnin jälkeen tehdään aineiston klusterointi eli ryhmittely, jolloin aineistosta saadut alkuperäisilmaisut käydään läpi tarkasti etsien aineiston käsitteistä samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia. Samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään omiksi alaluokiksi. Alaluokat nimetään niitä kuvaavalla käsitteellä. Luokittelussa aineisto tiivistyy, kun yksittäiset asiat sisällytetään yleisempiin ylempiin käsitteisiin. Luokittelua jatketaan niin, että alaluokkia yhdistelemällä luodaan yläluokkia, jotka nimetään aineistosta nousevien

ilmiöiden mukaan. Lopuksi tehdään yhdistävä luokka, joka on yhteydessä tutkimuskysymykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 4.1.1.)

Aineiston klusteroinnin jälkeen tehdään aineiston abstrahointi eli käsitteellistäminen, jossa erotellaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja tämän valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa edetään alkuperäisilmaisuiden kielellisistä ilmaisuista käsitteellisiin ilmaisuihin ja johtopäätöksiin. Abstrahoinnissa luokitusten yhdistämistä jatketaan niin kauan, kun se on aineiston sisällön kannalta mahdollista. Koko aineiston analyysin ajan varmistetaan, että aineistossa säilyy polku alkuperäisilmaisuihin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 4.1.1.)

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä yhdistetään aineistosta nousseita käsitteitä, josta saadaan vastaus tutkimuskysymykseen. Sisällönanalyysi perustuu tutkijan omaan tulkintaan ja päättelyyn, jossa empiirisestä aineistosta edetään kohti käsitteellisempään tulkintaan tutkittavasta ilmiöstä. Abstrahoinnissa on ikään kuin kyse prosessista, jossa tutkija rakentaa muodostamiensa käsitteiden avulla kuvausta tutkimuskohteesta verraten jatkuvasti teoriaa, sekä siitä saatuja johtopäätöksiä alkuperäisaineistoon uutta teoriaa muodostaessaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 4.1.1.)

Litteroimalla haastattelut saimme 13-sivuisen aineistomateriaalin. Kävimme läpi aineistoa ja pyrimme löytämään siitä tutkimuskysymyksellemme keskeisiä asioita ja ilmaisuja. Tutkimuskysymykseen vastaavat sanatarkat ilmaisut keräsimme erilliseen tiedostoon. Tämän jälkeen aloimme pelkistää alkuperäisilmaisuja, jolloin saimme tutkimusaineistoa tiiviimpään ja selkeämpään muotoon. Samalla pidimme huolen siitä, että emme muuttaneet pelkistyksissä alkuperäisilmausujen merkityksiä. Pyrimme tuomaan pelkistyksissä esiin alkuperäisilmaisuiden keskeisimmän sisällön. Pelkistämisen jälkeen aloitimme aineiston ryhmittelyn, jolloin etsimme aineistosta samankaltaisuuksia ja aloimme ryhmitellä niitä alaluokiksi. Kävimme läpi aineistosta kaikki löytämämme teemat ja yhdistimme ne yhteisiksi alaluokiksi. Muodostettuamme kaikki alaluokat kävimme läpi pelkistettyjä ilmauksia, sekä alkuperäisilmauksia, jotta saimme annettua jokaiselle alaluokalle niitä parhaiten kuvaavat nimet. Tämän jälkeen muodostimme ja ryhmittelimme alaluokista vielä yläluokkia ja annoimme niille niitä parhaiten kuvaavat nimet. Kuviossa 1 olemme havainnollistaneet ala- ja yläluokkien muodostamisen. Esimerkki tekemästämme aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä löytyy opinnäytetyön liitteistä (Liite 3).

Kuvio 1: Ala- ja yläluokat

8 Tulokset

Tulokset ovat muodostuneet luokittelun perusteella haastatteluaineistosta edellisessä luvussa kuvatulla tavalla. Tuloksista on nähtävissä viisi yläluokkaa, jotka ovat vanhempia osallistava toiminta, yhteisöllisyys, osallisuuden kokemusta vaikeuttavat asiat, osallisuuden kokemusta edistävät toimintatavat sekä kasvattajien toiminta osallisuutta edistävänä tekijänä. Seuraavissa alaluvuissa käymme läpi tulokset analyysissä syntyneiden yläluokkien perusteella.

8.1 Vanhempia osallistava toiminta

Tämä yläluokka kuvaa tapoja, joilla vanhemmat ovat kokeneet osallisuutta luontoryhmän toiminnassa ja miten vanhempien osallisuus näyttäytyy luontoryhmän toiminnassa.

Vanhemmat kokivat monella tapaa osallisuutta luontoryhmän toiminnassa. Vanhempia osallistava toiminta jakautui seitsemään alaluokkaan, joita ovat vanhemmille järjestettävä toiminta, vanhempien järjestämä toiminta, konkreettinen osallistuminen toimintaan, toiminnan arviointiin osallistuminen, toiminnan suunnitteluun osallistuminen, vanhemman kokemus vaikuttamismahdollisuudestaan ja vanhemman kokemus osallisuudesta lapsensa kautta.

Vanhemmille järjestettävä toiminta nähtiin vanhempien näkökulmasta osallistavana. Vanhemmille oli järjestetty luontoryhmän aloitteesta erilaisia tapahtumia, kuten läheistenpäivä.

“siel oli niit läheistenpäivää ja kaikee tällstä.” H2

Vanhemmat olivat itse mukana järjestämässä luontoryhmän vanhempia osallistavaa toimintaa. Vanhemmat olivat yhdessä järjestäneet ryhmän lapsille jo useana vuonna juhlan, joka oli myös kiitos kasvattajille kuluneesta kaudesta. Vanhemmat olivat keränneet rahaa toteuttaakseen luontoryhmän lapsille retkiä.

“Meillähän on ollu joka vuosi ihan siitä saakka, ku luontoryhmä perustettiin, ni me ollaan vanhemmat järjestetty ennen kesälomia tämmönen niinku juhla ja se traditio on jatkunu. Ja sillä me vanhemmat on haluttu niinku osottaa myös tavallaan sitä kiitollisuutta, siis sen lisäksi, että järjestetään mukava tapahtuma lapsille.” H1

“mehän kerättiin rahaa et sit ne on päässy johonki retkelle.” H3

Vanhemmat kokivat osallisuutta osallistumalla konkreettisesti luontoryhmän toimintaan. Vanhemmat osallistuivat konkreettisesti ryhmän toimintaan esimerkiksi varainhankinnassa, retkillä, leipomalla ja tempauksia järjestämällä. Vanhemmat ja isovanhemmat ovat päässeet esittelemään esimerkiksi harrastustaan kuten mehiläistarhausta.

“Ja sit ihan semmosta konkreettista toimintaa myös et ite esimerkiks niin kun olin mejän nuorimman vauvan kanssa kotona hoitovapaalla ja mejän jäbät oli luontoryhmässä ja silloin ku he meni luistelemaan ni mie aika monesti olin siellä mukana jäähallissa auttamassa solmimaan luistimia.” H1

“sitku oli jotain varainhankintaa, vaikka niin siel sai sit tosi vahvast olla niinku läsnä.” H2

Vanhemmat olivat osallistuneet toiminnan suunnitteluun vastavuoroisesti kasvattajien kanssa. He olivat ideoineet ja ehdottaneet luontoryhmälle sopivaa toimintaa, retkikohteita ja kulttuuritapahtumaa. Eräs vanhempi koki, ettei ollut juurikaan osallistunut toiminnan suunnitteluun. Eräs vanhempi kertoi, että vanhemmat otettiin mukaan toiminnan suunnitteluun kasvattajien kehittämän ideapuun avulla. Vanhemmat kirjasivat ideapuun lehdille toiveita toiminnasta, ja kasvattajat ottivat ne huomioon toiminnassa. Eräs vanhempi kertoi, että luontoryhmän alkuaikoina vanhemmat saivat jopa vahvemmin päättää siitä, millaista toimintaa lapsilla oli. Myöhemmin kasvattajat vastasivat toiminnan suunnittelusta enemmän itse ja ehdotukset esitettiin vasta sitten vanhemmille.

“hyvin vastavuoroisesti sitte luontoryhmän ohjaajan kanssa ollaan vähän pystytty ehottamaan, et mitä kaikkee toimintaa lapsilla vois siinä luontoryhmässä olla.” H1

“me nyt tehtiin just viimeviikolla niin kun vanhemmat ja lapset yhdessä kotona niin toi, idea puu ja se et tuli ne lehdet, lehdet kotiin mihin me niin kuin kirjoitettiin et mitä me toivotaan Scouteilta, et mitä me vanhemmat toivotaan omalle lehdelle ja sit mitä lapset toivoo niin omalle, niin ne on siellä, sit he on niinkun sen mukaan rakentanut sitä ohjelmaa, niin se on ehkä semmonen yks konkreettinen miten ne näkyy.” H4

Vanhempien ei ollut helppoa kuvailla sitä, miten he ovat osallistuneet toiminnan arviointiin. Eräs vanhempi kuitenkin pohti arvioinnin olevan palautteen antamista ja kertoi antavansa sitä aktiivisesti. Toinen vanhempi taas oli ollut toiminnassa mukana niin vähän aikaa, ettei hänellä ollut kokemusta toiminnan arvioinnista.

“arviointiin... niin se on sitä palautetta. Ja se on kyl ihan semmosta, jos ei nyt päivittäistä niin hyvin aktiivista.” H1

Kokemus omasta vaikuttamismahdollisuudestaan toi vanhemmille tunteen osallisuudesta. Vanhemmat kokivat osallisuutta niissä tilanteissa, joissa he olivat voineet vaikuttaa asioihin omalla toiminnallaan. Eräs vanhempi koki osallisuutta tukiessaan ja mahdollistaessaan luontoryhmän toimintaa. Eräs vanhempi oli tuonut kasvattajille esille hänen lapsensa

haluavan käyttää leikeissä keppejä, mikä ei ollut sallittua edellisessä hoitopaikassa mutta joka oli luontoryhmässä mahdollistettu. Vanhemmat olivat saaneet pidettyä aktiivisuutensa ansiosta luontoryhmän Facebook-ryhmän toiminnassa, vaikka se oli haluttu lopettaa. Vanhempainillassa vanhemmat saivat kirjata toimintapuuhan, millaista toimintaa he toivoivat ja mitä arvoja he pitivät tärkeinä.

“me ollaan tehty vanhempainiltaan semmoinen vähän niinkun semmonen toimintapuu jokainen sai täyttää lehtiä mitä toimintaa toivotaan ja minkälaisia arvoja me arvostetaan ja mitä me haluttaisiin et me lasten kans tehdään niinkun tällöisiä ehotuksia otetaan vastaan”. H5

“meil on ollu jo kaks vanhempainiltaa tämän henkilökunnan vaihdoksen vuoksi niin molemmissa on just kysytty että mitä ideoita meillä on ja mitä me toivotaan et ne tekee.”H5

Vanhempien kokemus osallisuudesta ei ilmennyt pelkästään heidän omista kokemuksistaan, vaan he kokivat osallisuutta vahvasti lastensa kautta. Lapset ovat näyttäneet vanhemmilleen paikkoja, joissa he ovat liikkuneet luontoryhmän kanssa, ja kertoneet niihin liittyvistä tarinoista. Eräs vanhempi kertoi, että hänelle paras palaute tulee hänen omilta lapsiltaan, kun hän näkee heidän menevän joka aamu mielellään ryhmän toimintaan eivätkä ole kokeneet toimintaa fyysisesti raskaana. Yksi vanhempi toi esille, että hänen osallisuuttaan on edistänyt se, kun hän on voinut katsella lapsensa kanssa päivän aikana otettuja kuvia.

“Et sitä me ollaan tehty vapaa-ajalla sitten, kun asutaan lähellä. Lapsi on vienyt meijät scouttimetsiin ja kertonut scouttilegendoja.” H4

“sit nää scouttipaikat on tosi tärkeitä lapsille et, ite on jotenkin nähnyt sitä et tärkeitä on”. H2

“hänelle on esimerkiks tärkeitä, et äiti et voidaaks me kattoo vaikka se kuva kun näimme tänään sen ison madon. Et se on niinku sieltä katottavissa. Se on edistänyt kyllä, joo”. H1

“Ja paras palaute on niinku niiltä miun omilta lapsilta, mitkä menee mielellään joka aamu sinne toimintaan eikä he oo ollu mitenkään fyysisesti loppu”. H1

8.2 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys yläluokka jakautui kolmeen alaluokkaan, johon kuuluivat vanhempien keskinäinen yhteydenpito, vanhempien yhtenäisen vaikuttaminen ja vanhemman kokemus ryhmään kuulumisesta. Luontoryhmän vanhemmat toivat esille sen, miten tiiviisti he pitivät yhteyttä keskenään ja toimivat aktiivisesti pyrkien puolustamaan luontoryhmän toiminnan

kannalta tärkeitä asioita. Vanhemmat ovat pitäneet yhteyttä aktiivisesti toisiinsa ja suunnitelleet ryhmän toimintaa. Vanhemmilla on oma sosiaalisen median ryhmä, missä he käyvät keskustelua esimerkiksi varainkeruuasioista ja jakavat ajatuksia luontoryhmän toiminnasta.

“Sit meillä on vanhempien kesken semmonen oma ryhmä, missä käydään aktiivista keskustelua ja ehdotetaan vaikka just niitä rahankeruujuuttuja tai ylipäättään keskustellaan niinku luontoryhmästä ja jaetaan niitä ajatuksia.” H1

Vanhempien yhtenäinen vaikuttaminen on ollut erään vanhemman mukaan poikkeuksellista toimintaa. Vanhemmat ovat olleet hyvin aktiivisia ja halukkaita vaikuttamaan yhdessä. Kun varhaiskasvatuksen hallinto on tehnyt luontoryhmää koskevia päätöksiä, niin vanhemmat ovat pitäneet yhtä ja vaatineet saada kuulla päätösten syyt. Eräs vanhempi toi esille kokemuksen ryhmään kuulumisesta ja koki olevansa osa luontoryhmää.

“et mun mielest niiden kans oli tosi helppo olla osa sitä porukkaa.” H3

“me vanhemmat kyl oltiin hyvin tos ryhmässä on tosi aktiiviset vanhemmat.”
H4

8.3 Osallisuuden kokemusta vaikeuttavat asiat

Tämä yläluokka kuvaa niitä asioita, joiden vanhemmat kokivat vaikeuttavan omaa osallisuuttaan. Osallisuuden kokemusta vaikeuttavat asiat yläluokassa on neljä alaluokkaa, joita ovat toimintaan osallistumisen esteet, muutokset henkilökunnassa ja toiminnassa, varhaiskasvatuksen hallintoon kohdistuva kritiikki ja osallisuuden kokemusta vaikeuttavat toimintatavat.

Vanhemmat kokivat toimintaan osallistumisen esteinä oman työn ja aikataululliset ongelmat. Eräs vanhempi koki perheen kiireiden vaikeuttavan osallistumistaan.

“No just ehkä konkreettinen on aikataulut siis, työelämä, et koska jos tekee päivätyötä tai jotkut tekee vuorotyötäki scouttien vanhemmista, niin tota ne aikataulut.” H4

Vanhemmat olivat kokeneet henkilökunnan ja toimintatapojen muutokset omaa osallisuuttaan vaikeuttavana. Luontoryhmän henkilökunnassa on tullut toiminnan aikana muutoksia, johtuen henkilökunnan vaihtumisesta. Tällöin toimintaa on myös jouduttu miettimään uudelleen. Tämän eräs vanhempi koki omaa osallisuuttaan vaikeuttavana.

“ni ne kyl aina vaikeuttaa, kun on muutoksia henkilökunnassa ja toimintavoissa.” H4

Vanhemmat kokivat osallisuuttaan vaikeuttavana asiana varhaiskasvatuksen hallintoon liittyvät asiat. Yhtenä vanhempien osallisuutta rajoittavana asiana nähtiin se, että luontoryhmän käyttämä Facebook-ryhmä uhattiin poistaa tietosuojalakiin vedoten. Vanhemmat olivat myös kokeneet jotkut päiväkodin säännöt ja byrokratian hankalana ja esteenä vanhempien ideoiden toteuttamiselle. Informaatiokatkokset varhaiskasvatuksen hallinnon ja vanhempien välillä haittasivat vanhempien osallisuuden kokemusta. Vanhemmat näkivät varhaiskasvatuslain ja pykälät vanhemman osallisuutta rajoittavina. Vanhemmat ovat kokeneet, että olisivat jotenkin vaativia johdon suuntaan, kun ovat halunneet, että toiminta pysyy muuttumattomana ja kokeneet, että tämä olisi vaikuttanut kommunikaatioon heidän välillään. Vanhemmat ovat antaneet palautetta johtotason päätöksiä kohtaan, kun johto olisi ollut lopettamassa Facebook-ryhmän tai kun luontoryhmälle tärkeää toimintapaikkaa oltiin muuttamassa pois toiminnasta.

“Sithän kaikki tämmöset päiväkodin säännöt voi tulla esteeks siihen, et ihan kaikkee mitä ideoita meillä on, niin ei oo mahdollista toteuttaa. Et se byrokra-
tia on ollu hankala.” H1

Luontoryhmän toiminnan tiivis rakenne vaikeutti erään vanhemman osallisuutta, koska hän koki, ettei aina uskaltanut mennä keskustelemaan kasvattajien kanssa kesken toiminnan. Hän koki epävarmuutta mennä kysymään kasvattajilta mitään, koska he olivat jo vahvasti kiinni toimintarutiineissa.

“heil oli niin tai on semmonen tietty tiivis toimintatapa et sinne oli vähän hurja
mennä väliin et ei uskaltanut sanoo et hei et mä haluisin nähdä.” H2

“tavallaan semmonen olo et se toiminta oli niin vahvasti menossa jo aina aamu-
sin ja itsevarmuus mennä sinne väliin et hei et nyt mä kysyn.” H2

8.4 Osallisuuden kokemusta edistävät toimintatavat

Tämä yläluokka kuvaa niitä toimintatapoja, joiden vanhemmat kokivat edistävän omaa osallisuuttaan. Osallisuuden kokemusta edistävät toimintatavat voitiin jakaa kolmeen alaluokkaan, jotka ovat vanhempia osallistavat viestintäkanavat, seikkailu- ja luontokasvatus osallisuuden kokemuksen edistäjänä sekä vanhempien kehittämisideat. Vanhemmat kertoivat haastatteluissa luontoryhmän toimintatavoista, joiden he olivat kokeneet edistäneen omaa osallisuuttaan. Osallistavat toimintatavat liittyivät erilaisiin viestintäkanaviin sekä luontoryhmän toteuttamaan seikkailu- ja luontokasvatukseen. Vanhemmat kokivat erilaiset viestintäkanavat merkityksellisinä oman osallisuutensa kannalta. Osalle vasu-keskustelut olivat olleet tärkeitä. Vanhemmat kokivat luontoryhmän Facebook-ryhmän tärkeänä osallisuuden edistäjänä. Facebook-ryhmässä kasvattajat jakoivat reaaliaikaisesti kuvia toiminnasta, joiden avulla vanhempien oli helpompi keskustella lasten kanssa päivän

tapahtumista. Facebook-ryhmä toimi tiedotuskanavana ja toi vanhemman mieleen lisäideoita toiminnasta. Facebook-ryhmässä julkaistavan viikko-ohjelman avulla vanhempi sai tiedon tulevasta päivittäisestä toiminnasta ja pystyi huomioimaan erityiset asiat. Viikko-ohjelman kautta vanhempi on päässyt osalliseksi ja vaikuttamaan ryhmän toimintaan. Viikko-ohjelman avulla myös lapsi on voinut kertoa päivästänsä vanhemmalle. Sosiaalisen median lisäksi kasvattajien kanssa käydyt keskustelut, viestit ja puhelut pitivät vanhemman ajan tasalla toiminnasta.

”Facebook-ryhmä, joka heillä vieläkin on toiminnassa, niin se oli todella tärkeä kanava.” H2

”Et seki et kun on tullu niit viikko-ohjelmia, et mitä lapset minäki päivänä tekee niin jos siinä on ollu meille vanhemmille jotain semmosta mitä meidän tulee erityisesti huomioida.” H1

”heil on se oma Facebook ryhmä mihin he päivittäin ihan reaaliaikaisesti missä he on, niin ihan jo sitä kautta tulee sitä toimintaa.” H4

”Se facebook on tosi kiva, mä tykkään siit tosi paljo. Mä tykkäsin siit enemmän, ku se oli suljettu ja siel sai olla naamat, koska se oli tosi hauska ku sit sä näit ne lasten ilmeet.” H3

”mä tykkään siit heidän facebook tiedottamisesta, se antaa myös paljon lisäideoita et aa ne on käynyt tuolla niin miks ne ei voisi käydä tuollakin.” H5

Vanhemmat kokivat luontoryhmän seikkailu- ja luontokasvatuksen heidän osallisuuden kokemustaan edistävänä tekijänä ja ryhmän toiminnan heitä osallistavana. Vanhemmat kokivat luontoryhmän toiminnan aivan poikkeuksellisen verrattuna muiden varhaiskasvatusryhmien toimintaan. Luontoryhmän metsäpaikat tulivat vanhemmille tutuiksi lasten esitellessä niitä heille vapaa-ajalla, ja näin vanhemmat kokivat päässeensä osallisiksi ryhmän toimintaan. Vanhemmat olivat tyytyväisiä ja kiitollisia luontoryhmän toiminnasta ja kokivat, että heidän lapsillaan menee hyvin luontoryhmässä. Vanhemmat olivat kokeneet lapsen yksilöllisen huomioimisen ja ryhmähengen tärkeänä. Vanhempien toive siitä, että lapset saavat tavoitteellista luonto- ja seikkailukasvatusta on heidän mielestään toteutunut. Vanhempi on kokenut, että ryhmän luonnossa liikkuminen on vaatinut vanhemmilta enemmän toimintaan osallistumista, lasten oikein varustamisen osalta, mikä on lisännyt hänen osallisuuden tunnettaan.

”Me ollaan niinku totuttu siihen, et lapset seikkailee ihan hirveesti ja ulkoilee ja näin ni, sit meille scoutit ei ole semmonen et okei nää ulkoilee vaan me halutaan

just et se on just luontokasvatusta ja seikkailukasvatusta ja se on niinkun sitä.”
H4

“Tavallaan toimintatavoista, kun niillä on ne scouttien omat paikat, niillä on ne peikkometsät, kaikki scouttimäet ja muut ni se oli sitten et lapsi vapaa-aikana pyys usein et saanks mä näyttää sulle tai vei niille salaisille paikoille et se tavallaan et ei ehkä silloin hiffannut et okei lapsi osallistaa mua mukaan tähän mut et olihan se sitä et sit sä tiesit et tää on tää paikka.” H2

“luontoryhmän toiminnassa se niinku vanhempien osallisuus on ihan poikkeuksellista.” H1

“Varmaan se, että ne on niin paljon pihalla ja ne liikkuu tosi paljon, et mä koen et vanhemmat joutuu osallistuu enemmän tähän toimintaan silläki taval et niil lapsil on pakko olla varusteet ja niil on pakko olla kunnan kamat ja et pitää vähän keskittyä enemmän siihen. On pitäny niinku keskittyä siihen ja osallistuu siihen, niinku kiinnittää huomioo paljo enemmän siihen, et mitä ne tekee siellä ja just et ne varusteet on kunnossa.” H3

Kysyimme vanhemmilta, millaisia ideoita heillä oli osallisuutensa edistämiseksi. Vanhemmat pitivät arvossa luontoryhmän vanhemmille suunnattua toimintaa, jossa näkyi ja toteutui seikkailukasvatus. Vanhemmat toivoivat, että voisivat osallistua luontoryhmän toimintaan enemmän esimerkiksi iltapäivällä. Vanhempien toiveena oli osallistua luontoryhmän toimintaan kerran kuussa avoimena päivänä. Vanhemmat jäivät kaipaamaan tutustumisjaksoa lapsen aloitettua ryhmässä, jolloin vanhempi olisi itse päässyt näkemään toimintaa. Vanhempien toiveena oli päästä katsomaan toimintaa kuukauden päästä lapsen aloitettua ryhmässä. Vanhemmat toivoivat vanhempainpäivää, jolloin olisi päässyt kertomaan omasta työstään tai harrastuksestaan. Vanhemmat toivoivat myös enemmän hetkiä kommunikoida kasvattajien kanssa muulloinkin, kuin lapsen vienti- ja hakutilanteissa.

Vanhemmat toivoivat, että keskustelua avattaisiin enemmän siitä mitä vanhemmat toivoisivat lastensa kanssa tehtävän toiminnassa. He toivoivat, että vanhemmille ilmaistaisiin selkeämmin heidän mahdollisuuksistaan vaikuttaa toiminnan suunnitteluun. Vanhemmat toivoivat osallistuvansa pitkille retkille, jos se olisi heille mahdollista, sekä päästä muutenkin mukaan toimintaan. Heillä oli toive nähdä toimintapaikkoja, joissa ryhmä liikkuu ja joista lapsi on kertonut vanhemmille kotona. Vanhemmilla oli toive yhteisestä toiminnasta tai tapahtumasta sekä toive nähdä toimintaa muualla kuin päiväkodilla.

“ja sit näkis muutenkin sitä niitten toimintaa koska se on niin erilaista mitä normaali päiväkotiki arki.” H5

“jos ois joku vaik et kutsuttais kuukauden päästä et hei haluatko nyt tulla kattoo miten tää homma etenee, ni ehkä se ois voinu olla itellekki semmonen kiva nähä.” H2

“Ehkä avata enemmän keskusteluu siit, et mitä vanhemmat haluis et niitten lasten kans tehtäis.” H3

8.5 Kasvattajien toiminta osallisuutta edistävänä tekijänä

Tämä yläluokka kuvaa kasvattajien toiminnassa niitä asioita, jotka ovat edistäneet vanhempien osallisuutta. Kasvattajien toiminta osallisuutta edistävänä tekijänä voitiin jakaa neljään alaluokkaan, jotka ovat vanhempien toiveiden kuuleminen, vanhemman huomioiminen, vanhemman vuorovaikutuksellinen huomioiminen sekä lapsen yksilöllinen huomioiminen.

Vanhempien osallisuutta on edistänyt ryhmän toiminnassa se, että kasvattajat ovat kuunnelleet vanhempien ehdotuksia ja toiveita. Vanhemmat ovat kokeneet, että heidän mielipiteitään, toiveitaan ja palautteitaan on kuultu kasvattajien toimesta. Vanhemmilla on syntynyt tästä kokemus, että he pääsevät vaikuttamaan asioihin ryhmän toiminnassa. Vanhempien mukaan kasvattajien kanssa on ollut helppo keskustella, millaista toimintaa ryhmässä voisi järjestää. Vanhemmat ovat kokeneet heitä osallistavaksi sen, että heidän ehdotuksiaan on toteutettu. Vanhempien mukaan heidän osallisuuttaan on edistänyt se, että heidän ehdotuksiaan on sovellettu ryhmän toimintaan sopivaksi. Vanhempien osallisuutta edistäväksi on nähty se, että vanhempien näkemyksiä on huomioitu ryhmässä hyvin ja kasvattajat ovat toteuttaneet vanhempien ideoita ryhmän toiminnassa.

“mun mielestä se (osallisuus) näyttäytyy sillä lailla, että meitä kuunnellaan hirveen paljon.” H5

“aina ne keskustelut on kuitenkin ollu semmosia, että todella on kysytty sitä meidän mielipidettä ja meidän toiveita ja meidän palautetta.” H1

“Mut kyl niitten kans pysty tosi helposti puhumaan siitä et mitä kaikkee ois kiva et ne tekis.” H3

Vanhempien osallisuutta on edistänyt se, että kasvattajat ovat huomioineet vanhempia toiminnassa ja sen suunnittelussa. Kasvattajat ovat huomioineet vanhempia tarjoamalla vanhemmille mahdollisuutta osallistua toimintaan. Vanhemmille on tarjottu mahdollisuutta tulla kertomaan omasta työstään, sekä järjestää lapsille toimintaa. Vasu-keskusteluissa kasvattajat ovat huomioineet vanhempia kyselemällä halukkuutta osallistua toimintaan.

Vanhemmat kokivat, että kasvattajat ovat huomioineet heidän näkemyksiään Vasu-keskustelussa hyvin. Vanhemmat kokivat sen, että informaatio on kulkenut kasvattajien toimesta hyvin, joka on edistänyt heidän osallisuuttaan ryhmän toiminnassa. Vanhempia kuultiin ja järjestettiin uusi vanhempainilta vanhempien toiveesta.

“Ekana vuonna oli varsinki silleen et vanhemmat melkein keskenään päätti et mitä ne haluu et lapset tekee ja sitte noi niinku kyseli et mites sopisko tää ja sit ne niinku yhessä sopi.” H3

“ja jos joku (idea) ei just oo toteutettavissa niin sitä sovelletaan niinkun et se saahaan niinkun toimimaan siinä ryhmässä.” H5

“mahdollisuuksia aina oli (ehdottaa toimintaa) ja sit just vasu- keskusteluissa kysy niistä (toiveista).” H2

Vanhempien osallisuutta on edistänyt se, että kasvattajat ovat huomioineet vanhempia vuorovaikutustilanteissa hyvin. Vanhemmat ovat kokeneet osallisuutta päivittäin vuorovaikutustilanteissa, vaikka eivät olekaan osallistuneet konkreettisesti toimintaan. Luontoryhmän ohjaajat ovat kyselleet vanhempien toiveita ja ovat olleet vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa päivittäisissä tuonti- ja hakutilanteissa, jotka vanhemmat ovat kokeneet vuorovaikutuksellisiksi. Kanssakäyminen ohjaajien kanssa on koettu muutenkin vuorovaikutuksellisena, rehellisenä ja selkeänä. Vanhemmat ovat kokeneet vuorovaikutuksen tärkeänä osana omaa osallisuuttaan ja pohtineet, että erityisesti luontoryhmässä tämä on korostunut, kun toiminta on niin erilaista. Vanhemmat ovat kokeneet olonsa tervetulleeksi mukaan toimintaan. Vanhemmat ovat kokeneet, että kasvattajille on ollut helppo puhua ja ottaa puheeksi myös epäkohdat. Kasvattajien avoimuus on nähty vanhempia osallistavana asiana.

“Mun mielestä se on niinku aika lailla päivittäistä ja vuorovaikutuksellista, et kyllä mie koen sitä osallisuutta niinku päivittäin, vaikei se oo sellasta itse konkreettista tekemistä.” H1

“Mä oon tykänny siitä, et se on tosi vuorovaikutuksellista ja rehellistä ja selkeätä.” H1

Vanhemmat kokivat kasvattajien huomioivan heidän lapsiaan yksilöllisesti. Kasvattajat ovat huomioineet vanhempia vasu-keskusteluissa, joissa vanhemmat kokivat tullessa kuulluksi ja heidän lapsensa nähdyiksi ja hyväksytyiksi. Vanhemmilla ja kasvattajilla oli syntynyt yhteisymmärrys lapsen asioista varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä. Vanhemmat olivat kokeneet osallisuutta lastensa kautta, kun kasvattajat olivat huomioineet lapsia yksilöllisesti ja positiivisesti, vaikka lapsen päivä olisikin sujunut huonosti. Kasvattajat onnistuivat

löytämään lapsesta aina jotain positiivista yksilöllistä palautetta. Kasvattajat ovat lisänneet vanhempien osallisuutta kertomalla toiminnasta ja saamalla vanhemmat tuntemaan, että heidän lapsensa ovat hienoja ja erikoisia.

“Ja sit sellasii erikseen sanotaan et kyl on tehny tänään taas tällstä et tosi hauska ja tosi hienoo ja sai mut tuntemaan et mun lapset on tosi hienoja ja erikoisia.” H3

“On ollut vasu syksyllä ja siihen olin erittäin tyytyväinen. Vasussa keskusteltiin siitä, että he ottaa huomioon meidän lapsen paremmin päiväkodissa.” H5

9 Tulosten yhteenveto

Haastattelemlamme vanhemmilla oli ollut yhteensä kahdeksan lasta mukana luontoryhmän toiminnassa. Osalla vanhemmista oli ollut lapsia ryhmässä jo sen perustamisesta lähtien ja osalla lapsi oli aloittanut ryhmässä vasta vuoden sisällä. Olimme lähettäneet ennen haastatteluja saatekirjeen, jossa olimme kertoneet osallisuuden peruseriaatteen, joten emme haastattelutilanteessa pyytäneet vanhempia erikseen määrittelemään osallisuuden käsitettä. Haastattelemlamme vanhemmat osasivat kuitenkin mielestämme kertoa osallisuudestaan monipuolisesti, ja tulosten mukaan heillä oli selkeä ymmärrys omasta osallisuudestaan varhaiskasvatuksessa, sekä luontoryhmän toiminnassa. Tässä luvussa tuomme esille olennaisimpia tutkimustuloksia.

Vanhempien osallisuus näyttäytyi monella tavalla luontoryhmän toiminnassa. Vanhemmat kokivat osallisuutta vahvan yhteisöllisyyden ja vanhempia osallistavan toiminnan kautta. Vanhemmat kokivat keskinäisen yhteydenpidon ja yhteisen aktiivisuuden tärkeänä. Vanhemmat olivat valmiita yhdessä puolustamaan yhteisiä tärkeitä näkemiään asioita ryhmän toiminnassa. Vanhemmat osallistuivat konkreettisesti heille järjestettävään toimintaan ja olivat myös itse aktiivisesti järjestämässä ja ideoimassa toimintaa luontoryhmälle. Vanhemmat kokivat päässeensä vaikuttamaan paljon ryhmän toimintaan, sekä suunnittelemaan toimintaa lapsille ja osallistumaan retkille ryhmän mukana. Vanhemmat arvioivat toimintaa antamalla palautetta päivittäin, mutta osalle vanhemmista oli vaikea määrittää, miten he olisivat voineet osallistua toiminnan arviointiin. Vanhemmat kokivat osallisuutta vahvasti omien lastensa kautta, kun he pääsivät näkemään luontoryhmän toimintapaikkoja, joita lapset heille esittelivät vapaa-ajalla.

Kysimme haastattelussa vanhemmilta heidän kokemuksiaan osallisuutta vaikeuttavista asioista. Vanhemmat osasivat antaa tulosten mukaan rohkeasti kritiikkiä varhaiskasvatuksen hallinnosta ja byrokratiasta, joka on ollut vaikeuttamassa heidän osallisuuden kokemustaan. Vanhemmat kokivat joidenkin varhaiskasvatuksen hallinnon päätösten ja omien

aikataulullisten ongelmien vaikeuttaneen osallisuuden kokemusta. Useimmiten oman työn aikataulujen sovittaminen ryhmän toiminnan mukaan vaikeutti vanhempien osallistumista. Henkilökunnan ja toimintatapojen muutokset sekä luontoryhmän toiminnan tiivis rakenne nähtiin osallisuutta vaikeuttavana.

Haastattelussa kysimme vanhemmilta, minkä asioiden he olivat kokeneet edistävän omaa osallisuuttaan. Vanhemmat kokivat luontoryhmän Facebook-ryhmän tärkeänä viestintäkanavana vanhempien osallisuuden kannalta. Vanhemmat pääsivät näkemään päivän aikana reaaliajassa kuvia ryhmän toiminnasta. Kuvien ja facebook-ryhmässä julkaistavan viikko-ohjelman avulla vanhempien oli helppo palata keskustelemaan päivän kulusta lapsen kanssa. Myös kasvattajien kanssa käyty yhteydenpito nähtiin tärkeänä. Tuloksissa näkyi selkeästi, että luontoryhmän seikkailu- ja luontokasvatustoiminnalla oli positiivinen vaikutus vanhempien kokemaan osallisuuteen. Luonto- ja seikkailukasvatus nähtiin vanhempien osallisuuden kannalta merkityksellisenä ja aivan poikkeuksellisenä. Vanhemmat olivat myös kokeneet luontoryhmän enemmän yhteisöllisempänä kuin muut varhaiskasvatus ryhmät, ja olivat tyytyväisiä seikkailukasvatuksen tavoitteellisuuteen. Vanhempien mahdollisuus vaikuttaa ryhmän toimintaan nähtiin vanhempia osallistavana. Vanhemmat kokivat, että olivat päässeet osallistumaan luontoryhmän toimintaan enemmän kuin muissa ryhmissä. Vanhemmat kokivat osallistuvansa luontoryhmän toimintaan enemmän, koska ryhmän luonnossa liikkuminen on vaatinut vanhempien aktiivisuutta esimerkiksi lastensa varustamisessa retkille ja muuhun toimintaan.

Kysimme haastattelussa vanhemmilta, millaisia ideoita heillä oli vanhempien osallisuuden edistämiseksi. Tulosten mukaan vanhemmat olivat hyvin tyytyväisiä luontoryhmän toimintaan ja heidän toiveensa liittyivät juuri luontoryhmälle ominaisiin toimintatapoihin. Vanhemmat toivoivat pääsevänsä tutustumaan luontoryhmän toimintaympäristöihin ja mukaan retkille, ja että heidän osallistumisensa olisi mahdollista aikataulut huomioiden. Vanhemmat ehdottivat osallisuuden kokemuksen lisäämiseksi yhteistä toimintaa, tutustumisjaksoa perheelle lapsen aloittaessa luontoryhmässä ja avointa päivää kerran kuussa. Vanhemmat olivat innokkaita tulemaan kertomaan omasta työstään tai harrastuksestaan. Vanhemmat toivoivat, että heille kerrottaisiin vielä selkeämmin mahdollisuudesta vaikuttaa toiminnan suunnitteluun. Vanhemmat toivoivat myös enemmän hetkiä kommunikoida kasvattajien kanssa muulloinkin, kuin lapsen vienti- ja hakutilanteissa.

Vanhemmat kokivat kasvattajien toiminnan ja vuorovaikutuksen heidän välillään edistäneen osallisuutta. Kasvattajat ovat huomioineet vanhempia sekä päivittäisissä tuonti- ja hakutilanteissa sekä vasu-keskustelussa. Erityisesti kasvattajien avoin, selkeä ja rehellinen vuorovaikutus nähtiin tärkeänä osallisuutta edistävänä tekijänä. Vanhemmat kokivat, että heidän lapsensa huomioitiin yksilöllisesti luontoryhmässä. Tämä edisti vanhempien

osallisuutta heidän kokiessa kasvattajien ottavan huomioon heidän näkemyksensä lapsen yksilöllisistä tarpeista.

10 Pohdinta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa vanhempien osallisuus nähdään keskeisenä asiana huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kannalta. Osallisuus voi olla kuitenkin vaikeasti hahmotettava asia etenkin vanhemmille eikä sen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa ole välttämättä selkeitä toimintaperiaatteita. Vuorovaikutus vanhempien kanssa on varhaiskasvatuksen henkilöstölle luonnollista, mutta vanhempien mukaan ottaminen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin voi olla vieraampaa. Vanhempien osallisuus vaatii henkilöstöltä enemmän paneutumista asiaan ja osallistavan toimintakulttuurin luomista yhdessä. Vanhempien osallisuuden vahvistaminen tekee varhaiskasvatuksesta entistä laadukkaampaa. Yhteistyö ja vanhempien osallisuus voi antaa paljon sekä vanhemmille että varhaiskasvatuksen henkilöstölle, kun he voivat oppia toinen toisiltaan ja saada ideoita ja kehittää toimintaa lasten parhaaksi.

Oma ammatillisuutemme on lisääntynyt opinnäytetyöprosessin aikana. Haastatteluita tehdessämme vahvistimme omaa ammatillista osaamistamme vanhempien vuorovaikutuksellisessa kohtaamisessa. Käsitksemme osallisuudesta on syventynyt opinnäytetyön myötä. Olemme oppineet, kuinka vanhempia tulee huomioida ja mitkä asiat ovat tärkeitä vanhempien osallisuuden kannalta varhaiskasvatuksen toiminnassa. Saimme paremman käsityksen siitä, mikä merkitys osallisuudella on ollut vanhempien näkökulmasta. Jatkossa meillä on varhaiskasvatuksen opettajina paremmat valmiudet huomioida vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa. Tämä on tärkeää, jotta vanhempien oikeus osallisuuteen tulisi näkyväksi ja että se toteutuisi varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Meistä oli hienoa nähdä, miten luontoryhmän uniikki toiminta oli selkeästi vaikuttanut positiivisesti vanhempien yhteisöllisyyden tunteeseen. Seikkailukasvatustoiminta oli yhdistänyt vanhempia ja he tunsivat kuuluvansa yhteisöön, jonka puolesta he olivat valmiita toimimaan aktiivisesti ja puolustamaan yhteisiä tärkeitä näkemiään asioita. Ryhmän kasvattajat olivat selvästi ottaneet vanhempien osallisuuden hyvin huomioon toiminnassaan. Vanhempien mielipiteitä ja ehdotuksia kysyttiin aktiivisesti ja vanhemmat otettiin mukaan toiminnan suunnitteluun, mutta mielestämme kasvattajat voisivat jatkossa ottaa vanhemmat mukaan toiminnan arviointiin vielä paremmin. Vanhemmat itse toivoivat kasvattajien kertovan selkeämmin mahdollisuudesta vaikuttaa toiminnan suunnitteluun.

Luontoryhmän Facebook-ryhmä oli vanhemmille tärkeä osallistava viestintäkanava, koska näin he pääsivät vaikka kesken työpäivän kurkistamaan lasten päivään. Mielestämme Facebook-

ryhmä on tärkeä vanhempia osallistava keino, joka olisi hyvä säilyttää ryhmän toiminnassa mukana. Facebook on helppo ja vaivaton tapa osallistaa vanhempia.

Kasvattajien toiminnalla ja vuorovaikutuksella on mielestämme suuri merkitys varhaiskasvatuksen toimintaan osallistamisessa. Kasvattajilla on vahva rooli ja vastuu osallistaa vanhempia sekä luoda keskustelun avulla osallistavaa toimintakulttuuria. Tulosten mukaan vanhemmat toivoivat enemmän kommunikointia kasvattajien kanssa muissakin kuin haku- ja tuontitilanteissa. Keskustelua ja vanhempien tapaamista voisi meidän mielestämme lisätä sovitulla vanhempien tapaamisilla, esimerkiksi niin sanotuilla vanhempainvarteilla. Vastuu hyvästä vuorovaikutuksesta vanhempien ja kasvattajien välillä on meidänkin hyvä muistaa tulevina varhaiskasvattajina, ja kuinka tärkeää se on vanhempien osallisuuden kannalta.

Luontoryhmän seikkailukasvatustoiminta on mielestämme lasten ja vanhempien näkökulmasta hienoa ja arvokasta varhaiskasvatustoimintaa, jota tulisi hyödyntää muissakin varhaiskasvatusryhmissä. Luonto- ja seikkailukasvatus on tutkimuksemmeikin valossa näyttäytynyt vanhempien osallisuutta edistävänä, mutta myös sen tuomien monien muiden kasvatuksellisten ja terveydellisten hyötyjen kannalta sitä olisi hyvä hyödyntää varhaiskasvatusryhmissä laajemmin.

Vanhemmat antoivat kritiikkiä varhaiskasvatuksen liiasta byrokratiasta ja säännöistä, ja kokivat tämän omaa osallisuuttaan vaikeuttavaksi. Asia ehkä vielä korostui luontoryhmän toiminnassa, jossa toiminta oli aktiivista ja vaati monesti erityislupia eri aktiviteetteihin. Vanhemmat toivat esille, että jos sääntöjä olisi ollut vähemmän ja yhdellä luvalla olisi saanut luvan kaikkeen luontoryhmän toimintaa, olisi se helpottanut vanhempien osallisuutta. Varhaiskasvatuksen kehittämisessä tätä asiaa olisi hyvä miettiä, ovatko kaikki rajoitukset tarpeellisia varsinkin silloin, jos ne vaikeuttavat ryhmän toimintaa ja vanhempien osallisuutta.

11 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tarkoituksena on saada tutkimuksesta mahdollisimman luotettavaa ja totuudenmukaista tietoa. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa käytettävät validiteetti ja reliabiliteetti käsitteet tarkoittavat molemmat tutkimuksen luotettavuutta. Validiteetti tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa mitataan ja tutkitaan tutkimusongelman kannalta oikeita asioita ja reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustulosten pysyvyyttä. Laadullisessa tutkimuksessa validiteetti- ja reliabiliteettikysymykset eivät ole niin tärkeitä, vaikka niitä käytetäänkin kvalitatiivisissa tutkimuksien luotettavuudenarvioinneissa. (Kananen 2011, 118.)

Tutkimuskirjallisuudesta ei löydy yleistä ohjeistusta laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta voidaan arvioida tutkimuksen johdonmukaisuudella. Luotettavuuden arvioinnissa kiinnitetäänkin enemmän huomiota koko tutkimusprosessin luotettavuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 135.) Tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään tavallisesti validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden avulla. Validiteetti tarkoittaa, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu, ja reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160.)

Opinnäytetyömme teossa on huolehdittu, että se täyttää tieteellisen tutkimuksen vaatimat kriteerit. Olemme noudattaneet tiedeyhteisön edellyttämiä toimintatapoja, joita ovat rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimuksen tekemisessä, tulosten laatimisessa ja tallentamisessa ja niiden esittämisessä sekä tutkimuksen tulosten arvioinnissa. Opinnäytteessämme sovelsimme tieteellisen tutkimuksen edellyttämiä säännönmukaisia tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Noudatimme tutkimuksessamme tieteellisen tiedon käsittelyssä käytettävää avoimuutta ja vastuullisuutta tutkimuksen tuloksien julkaisussa. Olemme ottaneet opinnäytetyössämme huomioon muiden tutkijoiden tutkimukset ja työt niin, että olemme viitanneet heidän julkaisuihinsa asianmukaisella tavalla.

Arvioimme tutkimuksen luotettavuutta noudattaen tutkimuksen eettisiä periaatteita. Lisäksi tutkimus on toteutettu erityistä tarkkuutta noudattaen. Tutkimuksen raportoinnissa on selvitetty, miten tutkimus on tehty ja koottu, sekä esitetty tutkimuksen kannalta sen tärkeät vaiheet. Painotimme työskentelyssämme huolellisuutta ja rehellisyyttä tutkimuksen jokaisessa vaiheessa; suunnittelussa, toteutuksessa, raportoinnissa sekä arvioinnissa. On kuitenkin otettava huomioon, että omat ennakko-oletuksemme vaikuttavat tutkimukseen tahtomattamme. Pyrimme jatkuvasti siihen, että aineiston analysointi tapahtuisi objektiivisesti ja aineiston ehdoilla. Koska osallisuus on jokaisen henkilön subjektiivinen kokemus, ei suhteellisen pienellä haastateltavien määrällä voida saada täysin kattavaa kuvaa koko luontoryhmän lasten vanhempien kokemasta osallisuudesta. Teemahaastattelujen avulla oli kuitenkin mahdollista saada syvällistä tietoa vanhempien kokemasta osallisuudesta ja löytää uusia näkökulmia sen kehittämiseksi.

Lähteet

Painetut

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Kananen, J. 2011. Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A-R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Karppinen, S. & Latomaa, T. (toim.) 2007. Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Lapin yliopisto.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 63.

Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. THL tutkimus 72/2012. Tampereen Yliopisto.

Kokljuschkin, M. 2000. Seikkailuun. Varhaiskasvatuksen seikkailukirja. Helsinki: Sanoma Pro.

Kuula A. 2006. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lämsä, A-L. 2013. Mistä kasvatuskumppanuudessa on kyse? Teoksessa Lämsä, A-L. (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-Kustannus, 49-67.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Venninen, T., Leinonen, J., Rautavaara-Hämäläinen, M. & Purola, K. 2012. ”Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä - mitä se lopulta tarkoittaa?” Lasten vanhempien ja

henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Työpapereita 2012:2. Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Unigrafia.

Sähköiset

Jämsen, A. & Pyykkönen, A. 2014. Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. PDF-dokumentti. Viitattu 15.2.2019. <https://setlementti-fi-bin.directo.fi/@Bin/c5d807335e04683022e1ab5d080e8573/1550237096/application/pdf/503574/oSallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>

Heikkilä, M., Välimäki, A-L. & Ihalainen, S-L. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Stakes. Oppaita 56. Viitattu 11.1.2019. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma, 2017. Viitattu 3.3.2019. https://www.hel.fi/static/liitteet/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/Varhaiskasvatus/HKI_VASU_FIN_A4_sivuittain_DIGI_100dpi.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. E-kirja. Helsinki: Tammi. Viitattu 8.4.2020. <https://www.elliblibrary.com/reader/9789520400118>

Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Viitattu 18.1.2019. https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Opetushallitus, 2017. Uudet varhaiskasvatussuunnitelmat - Mikä muuttuu? Viitattu 18.1.2019. https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus/uudet_vasut

Särkelä-Kukko, M. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa Jämsen, A. & Pyykkönen, A. (toim.) Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. PDF-dokumentti, 34-50. Viitattu 15.2.2019. <https://setlementti-fi-bin.directo.fi/@Bin/c5d807335e04683022e1ab5d080e8573/1550237096/application/pdf/503574/oSallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 2.3.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Kuviot

Kuvio 1: Ala- ja yläluokat.....	28
---------------------------------	----

Liitteet

Liite 1: Saatekirje vanhemmille	47
Liite 2: Teemahaastattelun kysymysrunko	48
Liite 3: Esimerkki luokittelusta	49
Liite 4: Tutkimuslupa	50

Liite 1: Saatekirje vanhemmille

Hei kotiväki!

Olemme sosionomi (AMK)-opiskelijoita Laurea-ammattikorkeakoulusta. Tutkimomme tähtää varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyteen. Teemme opinnäytetyötä, jossa yhteistyökumppanina toimii päiväkotinne ja Scouttien luontoryhmä. Opinnäytetyömme aiheena on vanhempien osallisuuden kokemukset seikkailukasvatusta toteuttavan luontoryhmän toiminnassa.

Syksyllä 2017 käyttöön otettu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet korostaa entistä enemmän vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan vanhempien osallisuutta tulee vahvistaa ja vanhemmat tulee ottaa mukaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Vanhemman osallisuus tarkoittaa yhtä lailla niin konkreettista osallistumista ja toimintaa varhaiskasvatuksessa kuin kokemuksellista osallisuutta ja sitoutumista lapsen elämään varhaiskasvatuksessa.

Tavoitteenamme on selvittää haastattelemalla, miten te vanhemmat olette tähän mennessä kokeneet osallisuutenne toteutuvan ja millaisia kehittämisideoita teillä on vanhempien osallisuuden vahvistamiseksi. Meille on tärkeää saada teidän vanhempien ääni kuuluviin.

Tarvitsemme tutkimustamme varten viisi vapaaehtoista haastateltavaa, joihin olemme yhteydessä tarkemman haastatteluajankohdan sopimiseksi. Haastateltavat valitaan ilmoittautumisjärjestyksessä ja heille toimitetaan haastattelukysymykset etukäteen. Haastattelut toteutetaan touko-kesäkuussa 2019 päiväkodilla. Haastattelut nauhoitetaan ja aineistoa käytetään ainoastaan opinnäytetyössämme ja nauhoitteita käsitellään luottamuksellisesti. Nauhoitteet tuhotaan tutkimuksen valmistuttua. Tutkimustulokset kirjataan opinnäytetyöhön, johon pääsette tutustumaan, kun opinnäytetyö valmistuu. Jos teillä on kysyttävää tutkimukseemme liittyen, vastaamme kysymyksiin mielellämme.

Kiitos yhteistyöstä ja hyvää kevättä!

Ystävällisin terveisin,

Pauliina Porri

Sähköposti: x

Puhelinnumero: x

Tom Peltola

Sähköposti: x

Puhelinnumero: x

Liite 2: Teemahaastattelun kysymysrunko

Haastattelun aiheena on vanhempien osallisuus Scouttien luontoryhmän toiminnassa.

Tutkimuskysymys: millaisia kokemuksia vanhemmilla on omasta osallisuudestaan luontoryhmän toiminnassa?

OSALLISUUDEN MUODOT VANHEMPIEN NÄKÖKULMASTA

Miten vanhempien osallisuus näyttäytyy luontoryhmän toiminnassa? (apukysymyksiä: Kuvaile millaisissa tilanteissa olet kokenut osallisuutta? Miten koet päässeesi lapsen vasun kautta osalliseksi lapsesi varhaiskasvatukseen? Miten omat näkemyksesi ja mielipiteesi omasta lapsestasi on huomioitu vasu-keskustelussa?)

Miten olet päässyt vaikuttamaan luontoryhmän toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin?

OSALLISUUTTA EDISTÄVÄT TOIMINTATAVAT

Mitkä Scouttien toimintatavat edistävät omaa osallisuuttasi?

Millaisia kehittämisideoita sinulla on vanhempien osallisuuden lisäämiseksi?

Millaista toimintaa toivoisit Scouteissa olevan, johon sinun olisi mahdollista osallistua?

OSALLISUUTTA VAIKEUTTAVAT TOIMINTATAVAT

Millaiset asiat vaikeuttavat osallisuuttasi?

Liite 3: Esimerkki luokittelusta

Liite 4: Tutkimuslupa

	Helsingin kaupunki Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala Varhaiskasvatuksen ja esicouluksen palvelukokonaisuus	Pöytäkirjanote	1 (2)
		27.05.2019	
<u>Varhaiskasvatusjohtaja</u>			
			
47 § Päätös tutkimusluvan myöntämisestä HEL 2019-005445			
HEL 2019-005445 T 13 02 01			
Päätös			
Varhaiskasvatusjohtaja päätti myöntää tutkimusluvan Pauliina Porri ym. opinnäytetyölle (AMK) "Vanhempien kokemuksia osallisuudesta ja seikkailukasvatusta toteuttavan luontoryhmän toiminnasta" päätöksen perusteluista tarkemmin ilmenevillä ehdoilla. Tutkimuslupapäätös on voimassa 31.12.2019 saakka.			
Päätöksen perustelut			
Pauliina Porri ym. on hakenut tutkimuslupaa liittyen opinnäytetyöhönsä. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää huoltajien kokemuksia osallisuudesta sekä seikkailukasvatusta toteuttavan päiväkotiryhmän toiminnasta. Lisäksi kartoitetaan huoltajien ideoita oman osallisuutensa lisäämiseksi ryhmän toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Tavoitteena on, että opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää päiväkodin toiminnan kehittämisessä ja huoltajien osallisuuden tukemisessä.			
Tutkimusaineisto kerätään Helsingissä yhdessä päiväkodissa haastatteleamalla huoltajia (n=5). Haastattelut tehdään ajalla 24.5.–31.8.2019. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Tutkimusaineistoa käsitellään ja säilytetään tutkimuksen teon ajan hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Haastattelut nauhoitetaan ja litteroidaan. Aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua, viimeistään 31.12.2019.			
Tutkimuslupaan sovelletaan seuraavia ehtoja:			
Päätös antaa mahdollisuuden tutkimusaineiston keräämiseen ajalla 24.5.–31.8.2019 päiväkodin työaikoina.			
Päätös ei anna oikeutta saada tietoja Helsingin kaupungin asiakirja- ja rekisteriaineistoista.			
Postiosoite PL 51300 00099 HELSINGIN KAUPUNKI	Käyntiosoite Toysankatu 2 D Helsinki 51	Puhelin +358 9 310 8600 Faksi +358 9 86390	Y-tunnus 0201256-6 Tilinho FI2922661800003009 Alv.nro FI02012566

Helsingin kaupunki
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala
Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen
palvelukokonaisuus

Pöytäkirjanote

2 (2)

27.05.2019

Varhaiskasvatusjohtaja

Tutkimukseen osallistuneiden yksittäisten henkilöiden tunnistetietoja ei saa ilmaista tutkimusraportissa tai muulla tavoin.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala ei osallistu tutkimuksen toteuttamiseen.

Tutkimuksesta ei tule koitua kustannuksia kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle.

Tutkimusraportin sähköinen osoite toimitetaan kasvatuksen ja koulutuksen toimialan käyttöön sähköpostiosoitteeseen: kasko.tutkimusluvat@hel.fi

Lisätiedot

Elina Vismanen, arviointiasiantuntija, puhelin: 310 22174
elina.vismanen(a)hel.fi

Liitteet

1	Tutkimuslupahakemus, seikkailukasvatus (Salassa pidettävä, JulkL 24 § 1 mom 21 k.)
2	Tutkimussuunnitelma, seikkailukasvatus (Salassa pidettävä, JulkL 24 § 1 mom 21 k.)
3	Tutkimuslupahakemus, seikkailukasvatus, liite, Saatekirje vanhemmille (Salassa pidettävä, JulkL 24 § 1 mom 21 k.)
4	Tutkimuslupahakemus, seikkailukasvatus, liite, LUPA ja haastattelurunko (Salassa pidettävä, JulkL 24 § 1 mom 21 k.)

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimusohje, kasvatus- ja koulutuslautakunta

Otteet

Ote
Hakija

Otteen liitteet
Oikaisuvaatimusohje, kasvatus- ja koulutuslautakunta

Pöytäkirjanote on lähetetty asianosaiselle 4.6.2019.

Varhaiskasvatusjohtaja

Satu Järvenkallas
varhaiskasvatusjohtaja

Postiosoite
PL 51300
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Käyntiosoite
Töyrynkatu 2 D
Helsinki 51

Puhelin
+358 9 310 8600
Faksi
+358 9 86390

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI2922661800003009
Alv.nro
FI02012566